

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICE A „ASTREI”

Anul II

N-rul 44

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, I. Lupaș,
Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoșel

Numărul

Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 1 NOEMVRIE 1925

C U P R I N S U L :

POLITICA EXTERNĂ: Dela Geneva la Locarno în căutarea
păcii . . . . .

ACTUALITĂȚI: Când frunzele cad . . . . .
Paradoxe: Lupta cu morile de vânt . . . . .
O despărțire . . . . .
Anchete științifice . . . . .

PROGRESE ȘTIINȚIFICE: Ceva despre condițiile și piedicile
cooperăției intelectuale internaționale . . . . .

PROBLEME SOCIALE: Leon Bourgeois și Societatea Națio-
nilor . . . . .

BULETINUL „ASTREI”: Educația socială a poporului . . . . .

BIOPOLITICA: Organizarea igienico-socială a muncii (Principii
introduse la ancheta dela Fabrica de tutun din Cluj)
Cronica medico-socială: Organizarea științifică a muncii.
— Problema prostituției. — Contra paludismului. —
Educația fizică . . . . .

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ: Balanța comer-
cială. — Legături aeriane. — Datoriile de războiu către
Anglia. — Colonizarea Cadrilaterului. — Viticole. —
România la Filadelfia. — Școli speciale de finanțe. —
Chestiunea lemnelor de foc . . . . .

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Teatru („Frații Ka-
ramazow” de Croué și Copeau după romanul lui
Dostoiewski). — Cărți, reviste, ziare (Viața Românească.
— Țara de jos. — Cele Trei Crisuri) . . . . .

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: Al șaptelea an de știință românească. —
A mai plecat un martir. — Scade nivelul cultural al preoțimei de mâine. — Unde
duce lipsa de prevedere și de curaj a guvernanților. — Politica în școală și școala
în politică. — Literatura basarabeană. — Bibliografie.

N. Dașcovici
Al. Ciura
Gavril Todica
Ion Clopoșel
Horia Trandafir

Dr Alex. Borza

H. Petra-Petrescu
N. Ghiulea

Dr Dom. Stanca

Dr. Aurel Voina

N. Ghiulea

B. & B.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NR. 8

Abonamente: pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcțio-
narii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite.

Am enu1000 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

SOCIETATEA DE MAINE

REVISTĂ SOCIAL-ECONOMICĂ

Comitetul de direcție: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, Ioan Lupas, Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea V. C. Osvadă și Ion Clopoțel.

Colaboratori: T. Albani, D. Antal, N. Bagdasar, Axente Banciu, A. P. Bănuț, V. Bogrea, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta, O. Boitoș, I. Breazu, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, F. Cotruș, I. Cristea, dr. E. Dăianu, N. Dașcovici, dr. Aurel Dobrescu, Silviu Dragomir, I. Duma, A. Esca, Mircea Florian, I. Flueraș, Vladimir Ghidionescu, N. Hoiescu, Ovidiu Hulea, dr. Daniil Ciugureanu, dr. Axente Iancu, dr. I. Iacobovici, Petru Ilcuș, Emil Isac, D. B. Ionescu, dr. Ioan Iosif, dr. Victor Jinga, Iosif Jumanca, dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu, Victor Lațu, dr. Aurel Lazăr, dr. A. Magier, ing. Macșai, Aug. Maior, dr. Sabin Manuilă, Simion Mehedinți, Ștefan Meș, dr. Zaharia Munteanu, Teodor Neș, dr. Ion Nandriș, Sabin Opreanu, Zenovie Pâclișanu, Horia Petra-Petrescu, Ecaterina Pittș, dr. Gh. Popovici, Septimiu Popa, Ghijă Popp, Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Pușcariu, Sextil Pușcariu, dr. Cornel Radu, I. Rem. Anselme, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, dr. Gh. Sglimbea, Victor Stanciu, Vasile Stoica, dr. M. Șerban, G. Șerban, dr. Dom. Stanca, Fl. Ștefănescu-Goangă, Petru Suciu, Const. Sudejeanu, inginer Șuluțiu, Gavril Todică, D. Tomescu, Isaia Tolan, Vasile Vlaicu, dr. Aurel Voina, D. Voina, dr. Ion Voinea, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

Reprezitanți în provincie:

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogan
Cernăuți: prof. dr. Vasile Gherasim
Arad: dr. Gh. Rusu și Laurențiu Luca
Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu
Blaj: prof. Alex. Lupeanu și Ștefan Pop
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: protop. Romul Popa
Lugoj: Pael Grecu, redacția „Cartea Satelor”
Timișoara: ziarist Octavian David și Valeriu Linca
Careii-mari: Ion Vida
Zălau: prof. Ghergariu

Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas (Tohanul-vechiu)
Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean
Târgul-Mureș: Traian Popa
Maramurăș: I. Bârlea și dr. V. Filipciuc
Mehadia: Coriolan Buracu
Hațeg: prof. Ștefan Gherman
Sfântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa
Cohalm: protop. Emilian Stoica
Beiuș: protop. Petru E. Papp
Poiana-Sărată (Săcuime) pr. I. Rafiroiu
Săliște: prof. Alex. Iosif
Sighișoara: Șerban G. Șerban

În București: Gh. Vlădescu-Răcoasa
În Paris: Adrian Corbul.

În Roma: N. Buta.
În Berlin: N. Bagdasar.

SCHMOLL-PASTA
CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE — BRAȘOV

FABRICA DE PIELARIE
GHETE, CURELE
DE TRANSMISIE
PIELARIE FINA

FRAȚII
RENNER

& Co.

S. A. — C L U J

ADRESA TELEGRAFICA:

„DERMATA“

„Cartea Românească”
Societate Anonimă București
Capital Lei 50,000.000

Institut de arte Grafice, Editură și Librărie. Cărți didactice și literare, române și străine. Registre și furnituri de birou, rechizite de școală. Tipografie. Legătură, Steriotipie, Litografie, Turnătorie de litere, Cartonage. Confecțiuni de hârtie.

Secție specială de obiecte de artă, marochinerie, cristaluri, jucării, etc.

„Fotoglob” Atelier special de fotografie.

Direcțiunea: Bulev. Academiei 3-5,
București.

Magazine de desfacere și Ateliere grafice.

București: Bvd. Academiei 3-5, Cal. Moșilor 62-64 (Librăria Sfetea). Str. Șelari No. 12 (Librăria Joanișiu). Str. Paris No. 16 (Göbl-Rasidescu), Șoseaua Bonaparte No. 68-72.

SUCURSALE:

Ciuj: Piața Unirii 7 și Calea Dorobanților No. 14-16
Timișoara: Str. Eugen de Savoia No. 7 și Strada Tepeș-Vodă No. 2.

Societatea Afiliată: „Cartea Românească din Valea Târnavei” S. A. Diciosânmărtin.

Se pot vindeca bolile de plămâni?

Aceasta importantă chestiune

este tratată de autor, de Dr. med. Guttmann, și prim-medic al lui Finsenkuranstalt din Berlin, într-o broșură bogat ilustrată.

Această broșură o obține orice medic gratuit și fără taxă de porto prin firma:

PUHLMANN & Co., BERLIN D, Müggelstr. 25-25a

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOȚEL

REDAȚIA:
PIAȚA UNIRII 8 - TELEFON 308
CLUJ, DUMINECĂ 1 NOV. 1925

Anul II Nrul 44
NUMĂRUL: LEI 12

Dela Geneva la Locarno în căutarea păcii

Dacă adoptarea planului Dawes, în materia reparațiilor, a fost primul pas pentru normalizarea raporturilor dintre învingători și învinși, protocolul de arbitraj obligator dela Geneva a fost prima încercare pentru garantarea adevăratei păci europene. Înălăturând motivele de dușmănie și de reciproce acuzații dintre Franța și Germania, pe tema reparațiilor, planul Dawes a înlesnit calea pentru o încercare mai serioasă de pace și siguranță europeană. La Geneva, în Adunarea din 1924 a Societății Națiunilor, încercarea a fost pusă pe adevăratul teren, acela al siguranței, și dusă până aproape de desăvârșire prin protocolul general și obligator de arbitraj care complectă lipsurile din pact și investea hotărârile cu sancțiuni în absolut toate cazurile.

Opera săvârșită era așa de grandioasă și speranțele ce se ofereau omenirii așa de mari, încât, din primul moment, s'au formulat temeri despre eficacitatea și durabilitatea ei. Scepticismul celor mai entuziaști partizani ai Societății Națiunilor n'a întârziat să primească o dureoasă confirmare prin amânarea și, apoi, prin respingerea protocolului de către Anglia.¹⁾

Dar viața omenirii este dominată de idei-forțe mai mult decât viața fiecărui individ. Aceste idei-forțe, odată întrate în conștiința obștească și limpezite ca posibilități realizabile, nu mai pot fi înlăturate sau împiedecate de nici un obstacol.

În cazul de față, ideea-forță a păcii și siguranței, idee obsedantă pentru întreaga omenire, corespundea unei necesități vitale după grozăviile războiului. Căci dacă în

cei patru ani de război au pierit peste 8 mil. oameni din tot ce avea omenirea mai ales, ca vigoare fizică, tinerețe și înălțime morală, pe câmpiile de bătaie, — câți ar trebui să moară într'un nou război aerian, chimic și microbial prin excelență? Ceea ce a suferit și suferă Europa, pe urma războiului 1914—1918, nu însemnează nimic pe lângă ceea ce ar avea de suferit cu ocazia unui nou război. Din fericire i-a mai rămas ceva din conștiința conservării de sine pentru ca Europa să nu cadă în nebulia sinuciderii!

Iată cum ideea protocolului dela Geneva a rămas dominantă în atmosferă și, sub o formă sau alta, Europa a trebuit să revină la ea, precum spunea plin de optimism dl Beneș.

Pacea și siguranța europeană au devenit astfel, un scop imediat și imperios de atins, chiar după căderea protocolului dela Geneva. Și n'atmosfera aceasta impunătoare a protocolului, tocmai Statul care i-a provocat căderea, prin obiecțiile cunoscute,²⁾ s'a simțit obligat să-i adopte spiritul și scopul. Anglia, revenind la formula pactelor regionale sau locale de siguranță, pe care le condamnase dl Macdonald, s'a declarat gata să se oblige la garanția unui asemenea pact.

Refuzând garanția prea largă, în aparență ilimitată a protocolului dela Geneva, sub presiunea Dominion-urilor, imperiul britanic nu s'a putut, moralmente, sustrage dela orice angajament față de cauza păcii și a siguranței.

De unde putem conchide că ideea fundamentală a protocolului dela Geneva a fost reluată și realizată, în proporții mai modeste, la Locarno.

²⁾ În S. d. M. a. II, No. 21—22.

Fazele și, mai ales, greutatea prin care a trecut întreaga problemă sunt extrem de interesante și de instructive³⁾ căci ele constituiesc capitolul principal din trilogia post-belică: „reparațiuni, siguranță și datorii de război.“

În rezumat, concepția guvernului conservator englez, în materia de pace și siguranță, nu respingea ideea unui pact de siguranță regional, limitat la frontierele occidentale europene, adică între Franța, Belgia și Germania. Fiind vorba de câmpul celor mai mari războaie din istoria Europei, între Francezi și Germani, și de vecinătatea imediată a acestui câmp cu Anglia însulară, părăsirea politicii tradiționale engleze, de izolare față de continent, se impunea dela sine. Technica războiului modern, perfecționarea comunicațiilor și evenimentele ultimului conflict dela 1914 impuneau, de altfel, o asemenea schimbare în politica tradițională față de problema păcii renane.

Dacă ar fi să credem insinuările germane, Anglia era determinată la schimbarea directivei și de teama „militarismului“ francez justificat, până astăzi, prin nevoile siguranței la Rhin.

În acest cadru de idei și interese internaționale, propunerea unui pact de siguranță occidentală făcută de Germania, prin nota dela 9 Februarie 1925, a căzut ca o bombă diplomatică. Propunerea, corespunzând concepției engleze în materie de siguranță și prevenind o eventuală propunere directă din partea Angliei, a îndreptățit bănuiala că totul nu se datora decât unei sugestii engleze, menită să sdruncine

³⁾ O parte a problemei este cunoscută cititorilor noștri din articole anterioare (S. de M., a. II No. 10, 30—31, 32—33 și 41).

¹⁾ Cititorii revistei noastre au fost ținuți la curent cu eforturile îndeplinite în 1924 la Geneva, precum și cu zădărnicierea acestor eforturi prin atitudinea Angliei (S. d. M., a. I No. 28—29 și a. II No. 21—22).

poziția diplomatică și politică a Franței în Europa de după război.

Evenimentul a fost așa de senzațional și de neașteptat încât a provocat imediat nedumerire în privința scopurilor urmărite de Germania, neîncredere în rezultatul propunerii formulate și 'n sfârșit, protestări din partea aliaților Franței, situați la celelalte frontiere germane, Cehoslovacia și Polonia.

Căci, într'adevăr, unde vroiau să ajungă guvernării dela Berlin prin oferta unui pact de garanție, în Occident, dacă, în Orient, opinia germană nu înceta să formeze pretențiuni la revizuirea tratatului de Versailles și restituirea unei părți din vechile teritorii pierdute?

De altfel, prevăzând bănuelile ce avea să trezească prin propunerea ei, Germania preciza, chiar prin nota dela 9 Februarie, că acest pact de siguranță „va putea avea drept corolar tratate de arbitraj ce s'ar încheia între Germania și toate Statele dispuse să încheie asemenea tratate“.

Dela primul răspuns, Franța s'a văzut obligată, potrivit tratatelor ei de alianță, să precizeze că socotește tratatele de arbitraj germane, cu Polonia și Cehoslovacia, ca trebuind „să facă parte integrantă“ dintr'un pact de siguranță și adăuga că și rezervă dreptul de a lua asupra-și garanția unor asemenea tratate.

Intregul schimb ulterior de note dintre aliați și Germania, precum și tratativele diplomatice directe dintre Paris, Londra, Berlin și Bruxelles asupra pactului occidental s'au învărtit în jurul rezervelor sau excepțiilor germane, în materia siguranței, pentru celelalte frontiere europene ale Germaniei.

Care conflicte anume trebuiau supuse arbitrajului stabilit prin tratatele cu Polonia și Cehoslovacia, în afară de orice pact de siguranță orientală sau central-europeană și cine va garanta respectarea acestor tratate de arbitraj? Căci, precum am spus, în Occident, tratatele de arbitraj limitate sau nu în privința categoriilor de conflicte, nefiind decât anexele unui pact de siguranță generală garantat de Anglia, problema lui care și cine nu se mai pune și pentru ele.

Din Februarie până în August schimbul de note diplomatice, între aliați și Germania, a continuat, cu egală bunăvoință de toate părțile, spre a se înlătura dificultățile.

Dintre acestea, cele mai mari

proveniau din jocul politicii interne germane. Naționaliștii, cari nu vor să se împace deloc cu ideea renunțării la Alsacia-Lorena, înclinau a vedea în pactul de siguranță proiectat un adevărat act de trădare prin constințirea voluntară dată tratatului de Versailles din partea Germaniei. De aceea, în tratativele cu Berlinul, ca și 'n preajma deschiderii conferinței dela Locarno, chestiunea *vinovăției germane pentru provocarea războiului*, așa cum este ea constințită prin tratatul dela Versailles,⁴⁾ a dat loc la incidente foarte primejdioase pentru scopul urmărit.

Cabinetele din Londra, Paris și Roma au ripostat pretenției germane cu *afirmarea precisă că pactul proiectat nu însemnează revizuirea tratatului de pace și au accentuat că nici o discuție nu se poate angaja în privința celor hotărâte la Versailles. De altfel, admiterea pretenției germane ar fi însemnat, din punct de vedere moral, desființarea tratatului de Versailles și ar fi răpit orice teme juridic capitolului reparațiilor care este tocmai o consecință a responsabilității agresorului.*

Schimbul activ de note și mijlocirea hotărâtă a Angliei au făcut cu puțință apropierea punctelor de vedere opuse în așa măsură încât, în primele zile din Septembrie, o conferință de experți juridici⁵⁾ s'a întrunit la Londra pentru a discuta termenii unui eventual pact de siguranță, precum și ai tratatelor de arbitraj corespunzătoare.

Asfel, pentru a doua oară, ca și 'n problema reparațiilor cu adoptarea planului Dawes, Londra a jucat rolul hotărâtor.

Intrușiți pe picior de perfectă egalitate și spre a discuta, în mod absolut liber, întocmirea pactului de siguranță și a tratatelor de arbitraj, din punctul de vedere al tehnicii juridice, experții n'aveau nici o împuternicire din partea gu-

⁴⁾ Art. 231 care spune: „Guvernele aliate și asociate declară, iar Germania recunoaște că Germania și aliații ei sunt răspunzători, pentru că le-au pricinuit, de toate pierderile și pagubele suferite de guvernele aliate și asociate și de naționalii lor pe urma războiului la care au fost silii prin agresiunea Germaniei și a aliaților ei.“

⁵⁾ Notăm numele acestora: Fromageot (Franța), Rolin (Belgia), sir Cecil Hurst (Anglia), Pilotti (Italia) dr. Gauss (Germania). La Locarno, în timpul conferinței, opera lor a fost ajutată, în partea privind pe fiecare, de alți doi experți, Babinski (Polonia) și Kremar (Cehoslovacia).

vernelor respective, iar concluziile lor puteau să rămâne fără nici o urmare. Ei aveau să dea o formă juridică precisă punctelor asupra cărora puteau cădea de acord și să înlesnească formule de compromis pentru alte puncte asupra cărora înțelegerea nefiind posibilă, în cadrul instrucțiilor primite, conducătorii respectivi ai politicii externe urmau să decidă în ultimă instanță. Problema cea mai grea în debaterile experților a fost stabilirea formulei privitoare la chipul cum urmează să fie tratate conflictele, pe deoparte în cadrul general al Societății Națiunilor — adevărat pact universal de pace și siguranță, — iar, pe de alta, de fiecare mare putere garantă prin actele ce s'ar încheia.

Din primul moment, după terminarea conferinței experților dela Londra, opinia publică a căpătat impresia că acordul este posibil. Deoparte, raportul expertului german, dr. Gauss, la Berlin de alta întâlnirea dlor Chamberlain, Briand, Vandervelde și Scialoja împreună cu experții respectivi, la Geneva,⁶⁾ concomitent cu deschiderea Adunării a șasea a Societății Națiunilor, n'au făcut decât să întărească prima impresie.

Coincidența acestor tratative cu a șasea Adunare dela Geneva a contribuit și ea în chip fericit la înlăturarea dificultăților și aflarea formulelor împăciuitoare prin contactul direct și intim din re factorii conducători ai politicii Statelor.

Punctul de vedere al Franței asupra legăturii ce trebuie să existe între pactul de siguranță Occidental și tratatele de arbitraj ale Germaniei cu ceilalți vecini aiei, a biruit în cele din urmă prin *admiterea principiului concomitenței la încheierea unuia și a altora.*

La data de 5 Octombrie când direritele delegațiuni descindeau la Locarno, unele direct cu trenul, altele cu automobilul, poziția principalilor factori ai conferinței era bine și definitiv cunoscută.

Deoparte Franța, legată prin tratate de alianță defensivă cu Polonia și Cehoslovacia, își precizase *atitudinea binevoitoare de a satisface doleanțele germane decurgând din*

⁶⁾ Este drept și se cuvine să menționăm că acordul prealabil franco-englez, stabilit la Aix-les-Bains, în întrevvedere dlor Painlevé și Chamberlain cu premierul englez Baldwin, a avut rolul decisiv pentru reușita întregii opere săvârșită la Locarno.

aplicarea rigidă a tratatului de Versailles, în tot ceea ce privea exclusiv republica franceză.

În acelaș timp, însă, ea accentua imposibilitatea de a-și nesocoti obligațiile anterioare de siguranță luate față de Statele aliate din răsărit, vecine cu Germania, și, prin urmare, afirmă o evidentă intransigență în privința cuprinsului tratatelor de arbitraj ale Germaniei cu Polonia și Cehoslovacia, a concomitenței încheierii lor cu pactul renan și a dreptului de garanție ce înțelegea să-și asigure față de aceste tratate.

De cealaltă parte, Germania, convenind la încheierea tratatelor de arbitraj, făcea, totuși, o deosebire categorică între valoarea și garanția lor prin comparație cu pactul renan, refuza în mod absolut dreptul de garanție al Franței în tratatele germano-polonez și germano-cehoslovac, admitând numai garanția generală a Societății Națiunilor pentru a conchide prin respingerea categorică, și decurgând în mod logic din obiectiunile contra garanției franceze, a obligațiilor din art. 16 al pactului Societății, în special alin. II și finalul alin. III.⁷⁾ Căci fiind vorba de intrarea Germaniei în Societatea Națiunilor, odată cu stabilirea pactului renan, guvernării dela Berlin înțelegeau să nu fie expuși la o acțiune ostilă, fie și indirect, prin dreptul de trecere al forțelor militare internaționale, împotriva Rusiei, de care sunt legați mai demult prin tratatul dela Rappallo (1922). Și nu invocau existența tratatului însuși, — care este nul dacă nu concordă cu pactul Societății, — precum invoca Franța față de Germania alianțele anterioare cu Polonia și Cehoslovacia înregistrate la Geneva și conforme pactului, — ci starea de dezarmare a Germaniei, impusă prin pacea de Versailles, de unde neputința de sancționare, agravată prin primejdia vecinătății rusești de a-și vedea teritoriul expus să devină, prin exercițiul drep-

tului de trecere al Societății Națiunilor, câmpul de luptă între părți. În sens invers de data aceasta, se invoca din partea Germaniei prevederea foarte cuminte din al. II art. 8 al pactului, care admite excepții dela normele generale pentru reducerea înarmărilor „ținând seama (Consiliul) de situația geografică și condițiunile speciale fiecărui Stat“.

Vecinătatea Rusiei în cazul unui conflict ruso-polon și dezarmarea impusă la Versailles erau cele două argumente invocate de Germania

spre a obține scutirea de unele din obligațiile de membru al Societății Națiunilor decurgând din art. 16 al pactului.

Vom examina într'un articol viitor înțelesul adevărat al rezervelor germane din cauza Rusiei și vom arăta cum s'au împăcat, la Locarno, principalele divergențe din partea tuturor Statelor interesate până la acordul final care a asigurat, abia acum și cu adevărat, pacea europeană.

N. Dașcovici

ACTUALITĂȚI

Când frunzele cad...

Treci pe cărarea cea largă a parcului, în lumina filtrată a toamnei, și rămâi mirat.

Podoaba copacilor a căzut în pulbere și, prin spărturile proaspete, toamna își cerne amăgitoare ei pudră aurie.

E cea din urmă încercare de a acoperi ravagiile vârstei implacabile: zadarnică încercare!

Căci razele de soare nu mai au căldură și lumina lor e plină de mahnire.

Din munții apropiați adie curente reci, tot mai reci, prevestind ninsoarea...

*

Când frunzele cad... îmi amintesc, de zece ani încoace, de vorbele Kaiserului.

Trenurile trecuseră din mersul lor reglementar, într'o goană nebună, târând vagoane nenumărate spre frontiere, pentru apărarea patriei, care sucomba.

Dela flăcării de douăzeci de ani, până la bătrâni și plete surii, cu un început de dia'et sau de boală de inimă, plecau cu toții să moară sau să se înapoieze schilavi, luptând pentru o țară, care nu era a lor...

Femeile și copiii plângeau; cei-ce plecau înjurau, iar noi, cari întovărășam frați și camarazi în această prăbușire spre moarte, ne suprimam lacrimile și ne mângâiam cu făgăduința unui nebun, că totul are să se termine în curând, și că lumea se va înapoia la vetre, după o lună sau două, când frunzele vor începe să cadă...

*

Puterea concentrată într'o singură mână a dus, adese, la rătăcirii.

Dar toate rătăcirile Cezarilor Romei — inclusive Nero — ră-

mân niște farse de prost gust, în comparație cu măcelul mondial, izbucnit din creerul maladiu al celui mai criminal cap încoronat.

Nebunul a aruncat peatra, și oamenii înțelepți vor munci, decenii după decenii, ca să o scoată din fundul fântânei.

Oamenii înțelepți vor munci și își vor bate capetele, iar criminalul care a purtat sceptrul, se însoară la vârsta de septuagenar, dă interview-uri, și așteaptă în liniște să fie rechemat la tron, pe deplin convins, — ca și Nero — că lumea îl regretă, și că soluția nu se poate zămisli, decât în creerul lui de maniac...

*

Măcelul de pe câmpul de luptă a încetat, dar el mai stăruie, ca o amenințare, otrăvind sufletele.

Lumea cea veche s'a prăbușit, sub ruine, iar cea nouă se vede abia, în contururi.

Omenirea, dezorientată în fața marelui cataclism, încearcă cei dintâi pași pe nisip...

E ușor a răsturna o lume, dar e greu a ridica una nouă, din ruinele fumegânde încă.

*

Iată la ce ne gândim când făgăduiala Kaiserului s'a împlinit — într'alt sens, ce e drept — și tunurile au amuțit.

Războiul a rupt toate podurile în urmă-i; a deschis cărări largi pentru o lume nouă.

Sunt mari greutateți de circulație; multe din podurile prăbușite vor trebui refăcute; multe lăcomii și patimi deslănțuite vor trebui suprimate.

Să purcedem, încet și sigur, pe cărarea cea nouă, și, din când în când, să ne întoarcem privirea și în urmă...

Al. Ciura

⁷⁾ Care spun: În caz când un membru provoacă război contrar regulilor din pact „Consiliul are datoria să recomande diferitelor guverne interesate efectele militare, navale sau aeriene prin care membrii Societății vor contribui respectiv la forțele armate destinate să impună respectul obligațiilor Societății“.

Iar în aliniatul următor, după ce se înșiră celelalte îndatoriri de colaborare la sancțiunile generale, se spune că fiecare membru trebuie: „să ia dispozițiile necesare pentru a înlesni trecerea prin teritoriul său a forțelor oricărui membru al Societății care ia parte la o acțiune comună spre a face să se respecte obligațiile Societății“.

PROGRESE ȘTIINȚIFICE

CEVA DESPRE CONDIȚIILE ȘI PIEDICILE COOPERĂȚIEI INTELLECTUALE INTERNAȚIONALE

După marele războiu grija cea dintâi a muncitorilor intelectuali, a oamenilor de litere și arte de pretutindenea a fost de sigur restabilirea raporturilor normale cu factorii de civilizație și cultură de pretutindenea. Nu numai națiuni mici și destul de înapoiate în cultură ca a noastră, ci și neamuri mari, înainte mergătoare în știință și artă, au resimțit grav izolarea artificială a tristei epoci de războiu. Institute științifice, laboratoare universitare, biblioteci și clinici, toate au fost stânjenite de lipsa contactului viu și prin publicații cu instituțiile similare din alte țări, de unde putea veni o nouă descoperire, un nou aparat, o idee îndrumătoare, un sprijin, un sfat, din care rezultă atingerea țintei ultime: progresul. Ideea cooperăției și organizarea tehnică a cooperăției intelectuale a început să preocupe intensiv pe cei mai aleși fii ai neamurilor, care aveau în măsură mai largă decât alți muritori, clara intuiție a foloaselor ce pot isvorî pentru întreaga civilizație din cât mai grabnică organizare a contactului intelectual internațional. A preocupat în măsură convenită mai ales pe exponenții micilor națiuni, al căror viitor și existență chiar ar fi mult primejduită prin neputința de a înlătura grăvele piedeci care le țin într'o izolare fatală: sărăcia și dușmănia sau lipsa de bunăvoință a vechilor dușmani față de ele.

Este cunoscut tuturor efortul laudabil făcut de Liga Națiunilor pentru restabilirea și intensificarea legăturilor intelectuale între neamurile civilizate ale lumii. Chiar țara noastră se poate mândri de a fi avut reprezentanți atât de chemați în areopagul dela Geneva, unde se lucrează la refacerea temelurilor culturii noastre prin pace, bunăvoință și cooperăția tuturor. Prin rostul lor a luat la cunoștință lumea, cât dorim de mult să ne încopciem și slabele noastre eforturi în năzuințele spre progres ale lumii întregi, cu loialitate față de toți, cu respect pentru supremul principiu al progresului: adevărul științific și cu jertfele pe care le cere opera aceasta înaltă umană. Ce-i drept, acestei din urmă condiții i-au dat până acum prea mică importanță

guvernării noastre, crezând poate că operă științifică, artă, colaborare se mai poate face și astăzi, în epoca costisitoare tehnici și a amenajamentelor de laborator-uzină, cu mijloace primitive și cu fonduri patriarhale, ca pe timpul lui Ciubăr-Vodă. În schimb am dovedit cu prisosință, că avem dorință cinstită de a fi leali și față de foștii noștri dușmani, chiar cu prețul demnității noastre și iubim adevărul științific, chiar când el nu ne măgulește orgoliul național.

Cu atât mai straniu fenomen în concertul internațional este felul de a proceda al unei anumite țeri cu pretenții civilizate, în materie de cooperăție intelectuală.

Există o țară, o singura țară din lume — căci și Rusia și-a schimbat de mult ținuta — care crede că se poate dispensa de respectarea bazelor morale ale cooperăției intelectuale cu națiile încunjurate, atunci când de altă parte emisarii de paradă ai acestei țeri declamă cu mult patos și cu falsitate de nevoia cooperăției și cer pentru munca lor și fonduri, pe care și țara noastră se grăbește să i-le aprobe, sub formă de împrumuturi internaționale. Lumea dela noi nu prea știe în ce sens îndrumă oficialitatea Ungariei — căci aceasta este țara minunată de care vorbim — munca intelectuală a țării.

Iată deci cum procedează vecinii noștri spre pildă în materie de Botanică.

Grija mare a specialiștilor maghiari este cum să studieze teritoriile cari nu le aparțin — ca și când în țara lor n'ar mai fi nimic de studiat. Bineînțeles numai bucura ne poate interesul postum, pe care-l arată și maghiarii — alături de atâția specialiști din străinătate, pentru frumusețile și bogățiile țerii noastre. Ceeace numai este la loc e faptul, că atât revista „Botanikai Közlemények“, cât și „Folia Cryptogamica“ și „Magyar Botanikai Lapok“ publică datele ce privesc Ardealul, cu iscălitura botaniștilor Györffy, Sóo, Jávorka, ca fiind din Ungaria lor. Așa face și Muzeul Național Maghiar, care editează un herțar în care publică și răspândește în lumea întreagă atâtea plante croățești, slovăcești, ardeleneste, ca recoltate în „Ungaria“.

Acum de curând a apărut apoi, ca o coroană a tuturor eforturilor maghiare, și o „Flora Hungarica“, în editura Muzeului Național, din peana unui funcționar superior al acestui Muzeu, dr. Al. Jávorka, — el însuși un slovac, a cărui mamă nu știe o boabă ungurește. În această lucrare voluminoasă sunt confiscate pentru aceeaș „Ungarie“ nici mai mult, nici mai puțin decât: Ardealul, Maramureșul, Croația, Banatul, Dalmația, Fiume cu districtul său, Slovăcimea, Burgenlandul, ici-colo și câte-un masiv din Carpații vechii României, când o cerea prestigiul „Florei maghiare“.

Specialiștii din aceste nefericite provincii, anexate de bătăioșii botaniști maghiari, vor ști desigur să distingă între ce este într'adevăr maghiar și ce e contrabandă. Se vor mira însă — ca și noi — de lipsa grosolană de bun simț, de colegialitate și lealitate față de națiunile vecine, față de tratatele semnate, angajamentele de onoare luate și perorațiile delegaților Apponyi și Bethlen, dela Geneva.

Străinul însă desorientat în materie de geografie a Europei de Sudest, va primi cu bună credință de exacte datele ungușilor și va localiza „Gyulafehervárul“ în preajma Dunării Ungare, făcând deducții eronate, îndrumând cercetări și concluzii fitogeografice pe căi greșite. Așa se naște apoi o parodie, un chaos, în locul edificii solide al științei.

Cum să se califice apoi faptul, că descoperiri făcute de noi, dela 1919 încoace, publicate în reviste românești, încă sunt localizate tot în „Ungaria“ lor, înstrăinându-ne deci numele și meritul și țara?

Culmea iresponsibilității științifice o găsim într'o publicație botanică a colegului maghiar Györffy („ébredist“ dela Seghedin) care denaturează descoperirea senzațională a savantului nostru bryolog S. Radian dela București, mușchiul *Bucegia romanica*, răsbotezându-l, împotriva oricărei norme și rațiuni, în „Bucsecsia“ ungurească, spre gloria ungușimii, adevărului și a onestității.

Falșuri de acestea sunt introduse însă fără orce scrupul și în reviste străine, chiar de profesori universitari maghiari (în *Botanical Abstracts* din Washington spre pildă), profesori, despre care ar trebui să presupui că sunt conștienți de importanța elementului „adevăr“ în clădirea monumentală a științei,

care nu poate fi coborâtă la rolul agentului iredentist:

Să nu se creadă, că maghiarii imită numai alte nații nemulțumite cu aranjamentul nou politic al Europei, în procedura lor reprobabilă, neloială! Profesorul Tritsch a scos la 1922 o nouă ediție a excelentei sale flore „austriece“ sub titlul loial: „Excursionsflora für Österreich und die ehemals österreichischen Nachbargebiete“. Dnii Stefanoff și Stojanoff au publicat chiar acum o „Flore dela Bulgaria“ voluminoasă, în care respectă granițele noastre actuale, de tot corect. Publicațiile germane — ca Synopsis d. mitteleuropäischen Flora — deasemenea țin seamă de noua realitate.

Numai ungerii îi pot arunca în față acestei realități, adevărului științific și demnității alor cinci națiuni moștenitoare un „Quid mihi Hecub!“ desprețitor, spre gloria cooperăției internaționale intelectuale.

Am dat în vileag aceste informații nu ca să fac dificultăți distinsului nostru reprezentant la Geneva, prof. S. Pușcariu, nici secretarului nostru valoros în comisia cooperăției, prof. G. Oprescu. Nu reclam nici intervenția diplomatică a ministerului nostru de externe, care se leagănă poate în iluzia, că demnitatea noastră națională este prea bine apărată de vigilentele sale organe și servicii din străinătate și că împrumutul dat Ungariei nu a adus ocară pe capul nostru. Nu cer nici intervenția Siguranței față de spionii și trădătorii științifici care trec în dragă voe de 6 ori la an granița pentru „studii“.

Am ținut numai să relev una din piedecile morale ale cooperăției intelectuale în Europa de Sud-Est: *furor hungaricus*, care ar trebui să înceteze, ca orice anahronism.

Prof. Al. Borza.

Reviste primite la redacție:

Lumea (Nr. 40), Cosinzeana (Nr. 19), Tara noastră (Nr. 42), Cuvântul Liber (Nr. 33-34), Pagini agrare și sociale (Nr. 18), Căminul (Nr. 7-9), Înfrățirea Românească, (Nr. 12), Sentinela de Nord (Nr. 3-4), Suflet Românesc (Nr. 3), Viața agricolă (Nr. 19), Cooperăția (Nr. 8-9), Viața cooperatistă (Turnu-Măgurele, Nr. 10-11).

Bibliografie

A apărut în editura „Cartea“ Românească: Filimon Nicolae: Ciocoi vechi și noi. Pagini Alese No. 159. Prețul 3 lei.
Ion Agărbițeanu: Melentea. Pagini Alese No. 193. Prețul 3 lei.
Adam Ion: Sub Arșiță. Pagini Alese, No. 196. Prețul 3 lei.

LÉON BOURGEOIS ȘI SOCIETATEA NAȚIUNILOR

Léon Bourgeois s'a născut în 1851, a studiat drepturile și a ocupat diferite posturi de mare însemnătate: în 1887 prefect de poliție; 1888 subsecretar la min. de interne; 1890 ministru de interne; 1890-2 de instrucție publică; 1893 de justiție; 1895-6 președinte de consiliu; 1796 ministru de afaceri streine; 1898 ministru de instrucție publică; 1902-3 președinte al camerei deputaților, senator, din 1905; 1906 ministru al afacerilor streine; 1912-3 ministrul muncii — în 1920 Ian., ales președinte al senatului, fiind reales în Ian. 1921. Ca prim-delegat al Franței la cele două conferințe dela Haga (1899 și 1907); ca membru al „curții permanente de arbitraj internațional“, ca președinte al „Alianței franceze de igienă socială“, al asociațiilor internaționale pentru lupta împotriva tuberculozei și al „comitetului permanent internațional de asigurări sociale“ și-a câștigat, după verdictul celor chemați, merite neperitoare. Vom rezuma mai ales ideile cuprinse în volumul său „Pour la Société des nations“, editat de biroul european al fundațiunii Carnegie, volum ce i-a adus premiul Nobel. La moartea lui Léon Bourgeois se cuvine să relevăm marea sa concepție de pace și solidaritate socială.

Despre cete două curente în diplomație vorbea L. B. în 1909 astfel:

„La dreptul spunând asistăm de o jumătate de secol la acțiunea a două forțe, cari acționează simultan, dar în sens contrar, asupra guvernelor și popoarelor europene. Guvernele și popoarele afirmă la fel, că scopul lor este de a menține pacea: dar spre scopul acesta duc două căi foarte diferite.

„De-oparte politica de cabinete continuă, ca pe timpul tratatelor de Westphalia, de Utrecht și de Viena, să caute garanțiile păcii — a păcii, pe care fiecare afirmă, că o dorește — în echilibrul forțelor, în aceea ce se obișnuiește a se numi echilibrul european.

„Diplomația, care se inspiră de politica aceasta, afectează, calificându-se de „realistă“, și se ferește să se sprijine pe principiile dreptului. Când un stat, dintr'un reson oareșcare, caută să-și estindă frontierele sau se teme de expansiunea unui vecin, diplomația sa se pună în mișcare, fără ca să se preocupe de a da satisfacție veritabilelor exigente ale dreptului. Se poate zice, că în întreprinderile, în cari rivalizează „diplomații forței“ tractatele inșele nu au o greutate mai mare de-

cât o are respectul datorit dreptului omului sau al grupărilor de oameni.

„Toate aceste combinații diplomatice, toate aceste efortări făcute pentru a asigura echilibrul forțelor antagoniste, în loc de a spori siguranța spiritelor, nu ajung, lucru ce te pune în uimire, decât ca să sporească neliniștea lor. După reușta fiecăreia din întreprinderile diplomației forței, se strigă: pacea este asigurată!“

L. B. urmează, după ce a vorbit pesimistic despre lichidarea din Balcani (1909):

„Cine nu vede, că o astfel de stare de lucruri este esențial precară că nu poate să dureze fără ca să nu mărească într'o măsură infinit de mare primejdia unui război, care ar fi cu atât mai formidabil, cu cât ar trage cu sine, la momentul dat, complexul statelor?“

„Intr'adevăr, ne dăm seama, că într'o Europă, în care se amestecă combinații atât de multiple, un conflict n'ar putea fi localizat și că, în urma jocului alianțelor, antantelor, a tratatelor publice sau secrete, incendiul aprins într'un punct al continentului ar risca să ne aducă la o conflagrație generală, care să compromită civilizația întregă. Proba despre această primejdie permanentă nu o avem în lupta fără de preget pentru creșterea armamentelor, pe apă și pe uscat, luptă, care an de an ajunge mai îndârjită? Fiecare din state nu își manifestă convingerea, impunându-și zi de zi sacrificii tot mai considerabile, că n'are nici o încredere în soliditatea acestei diplomații de echilibru?“

„Nu vede opinia (publică) că avem aici de a face cu nește schele vaste de clădire fără de baze afunde și că dacă ar lipsi una singură din proptelele, care îi susțin artificial slăbiciunea, întreg edificiul civilizațiunii ar risca să se năruie?“

„In fața diplomației forței se afirmă, pe de altă parte, și se va afirma din ce în ce mai mult, diplomația dreptului. Avem aici o altă metodă, care — paralel cu cea precedentă nu încetează de a-și produce efectele. Principiile lui se pot reasuma într'o formulă simplă, pe care am folosit-o deja aiurea, definind condițiile păcii interioare ale statelor, condițiile păcii sociale. Formula aceasta se poate aplica tot așa de exact și la ordinea internațională: „Nu există armonie fără de ordine, nu este ordine fără pace, nu e pace fără de libertate, nu e libertate fără de justiție.“

„Chiar fragilitatea combinațiilor forței a fost, care a dat naștere diplomației

acesteia nouă; ea a fost aceea, care — pentru ca să zic așa — a impus spiritelor clar-văzătoare metoda ce tinde să dea o bază de drept condițiilor de existență ale fiecărei națiuni și, în consecință, condițiilor păcii internaționale.“ (pg. 13—16)

După cum vedem părerile acestea ale lui L. B. sunt în opoziție evidentă cu politica „mâinii tari“ a unui Bismarck și nu tămăiază nici pe „Principele“ „renașterii“, preaslăvit de Machiavelli.

Mai mult: L. B. citează în discursul său din 1913 din Gand pasagiile următoare din discursul lui Pasteur rostit cu ocazia deschiderii „institului Pasteur“:

„Două legi contrare par că se află în ziua de astăzi în luptă: o lege a sângelui și a morții, care, imaginându-și în fiecare zi nouă și nouă mijloace de luptă, obligă popoarele să fie întotdeauna gata pentru câmpul de luptă și o lege a păcii, a muncii, a bună-stării, care nu se gândește decât numai să elibereze pe om de plăgile, cari îl asediază. Una nu caută decât învingeri violente, alta nu caută decât ușurarea umanității. Una ar sacrifica sute de mii de existențe ambiției unui singur om; cealaltă consideră o viață omenească mai mult decât toate victoriile.

„Imi procurați bucuria cea mai adâncă de care poate fi cuprins un om, care crede, fără de a putea fi învins, că știința și pacea vor triumfa asupra ignoranței și războiului, că popoarele se vor înțelege, nu pentru ca să distrugă, ci ca să edifice, și că viitorul va aparține aceluia, cari vor fi făcut mai mult pentru omeni decât suferindă“.

Același punct de vedere l-au avut și oamenii politici francezi când au început războiul mondial. Așa d. e. succesul lui Poincaré în prezidenția Republicii franceze, Paul Deschanel, (+ 1922) adresa în 1917, în „Sorbona“ din Saris, poporului românesc cuvintele: „Intre cele două concepții cari dispută imperiul lumii, este pe deoparte forța, care creiază dreptul — ceea ce nu este, în fond, decât instinctul epocilor primitive — de cealaltă parte dreptul independent de forță și conducător ei — ceea ce este învingerea superioară a gândirii — România . . . era dela început închinată cauzei dreptului.“ (v. „La revue hebdomadaire“, 11 Aug. 1917) Dar să ascultăm pe L. B. ce ne spune despre responsabilitatea oamenilor politici.

În ședința din 29 mai 1912 a „Consiliului european a dotațiunii Carnegie pentru pacea internațională“ a vorbit despre responsabilitatea oamenilor politici și a maselor precum urmează:

„Se zice în general, că întreagă res-

ponsabilitatea evenimentelor incumbă aceluia, cari țin în mâinile lor cârma. Dar aceia sunt responsabilii, aceia, cari formează grosul trupei, care, la ora decisivă, în virtutea elanului primit, sfârșesc mișcarea începută. Să nu uităm, de fapt, că, tot mai mult și mai mult, în tulburările lumii acesteia, impulsivitatea supremă va veni din partea maselor. Nu este o trebuință mai necesară decât aceea de a lumina aceste mase profunde și de a le apăra împotriva propriilor fapte pripite. O! ele nu ne vor fi recunoscătoare, la început de tot, mulțimile acestea, pe care mânătorii (meneurs) interesați le apară sau le ridică după pofta lor, dar mai târziu, când se va fi făcut educația maselor, ce siguranță pentru ele și ce mângâiere pentru șefii statului, cari astăzi, în ceasuri decisive, când este în joc existența națiunilor, se văd obligați, pe lângă toată răscolita inimă lor, a pronunța cuvântul fatal, scăpându-se să spună mai târziu cu o tristeță înfinită: „Ce vreți? Nu puteam nimic altceva; opinia publică era deslănțuită; a trebuit să ascult de ea, sub pedeapsă de a fi declarat trădător al patriei mele!“ (pg. 215)

Pentru ca să se amelioreze stările din Europa de dinainte de război — când aceste învinuiri reciproce se auzeau respicat și când seismograful vieții publice prevestea, în parte, cataclismul, care a urmat, L. B. și cu o seamă de oameni de inimă și de responsabilitate din toate țările s'au adunat în congresele din Haga.

Care era scopul conferinței dela Haga?

„Scopul conferinței este organizarea juridică a vieții internaționale, formarea unei societăți de drept între națiuni. — Pentru ca această societate să poată să se nască și să trăiască, ar trebui să reunească condițiile următoare: 1. Consentimentul universal al Statelor la stabilirea unui sistem juridic internațional; 2. Acceptarea din partea tuturor a unei și aceleiași concepții de drept comun pentru toți, a unei legături identice între cei mici și cei mari, toți egali în consentiment și când e vorba de responsabilitate; 3. Aplicarea precisă și detaliată a acestor principii, succesiv la toate domeniile de relații internaționale, atât, în domeniul păcii, cât și în acela al războiului, — și, într'această timp, codificarea unui anumit număr de obligațiuni reciproce, unele încă morale și condiționale, altele fără de condiții și fără de rezerve, numai juridice, și a căror neexecutare ar constitui o ruptură a convenției, o poziție afară de cadrele Societății. 4. Organizarea sancțiunilor eficace, morale sau

materiale, și de jurisdicțiuni internaționale, cari să dea puțința de a asigura execuția legilor internaționale.“ (pg. 205—6)

Întru sprijinirea acestui punct de vedere pledează L. B. cu toată hotărârea pentru o colaborare. Să vedem argumentația sa:

„Ideia de justiție este fundamentul cetății moderne și în serviciul acestei idei de justiție trebuie stabilite legile naturale ale solidarității universale.

„Ne amenință forțele oarbe ale greutății și în fiecare clipă a existenței noastre ne pot strivi. Omul știe să se folosească însă de aceste legi oarbe, pentru ca să construiască și să ridice spre cer monumente admirabile, în cari rațiunea sa a știut să măsoare acțiunile lor diverse și să le combine după un plan de echilibru și de armonie.

„Tot asemenea nimenia nu poate să se gândească să organizeze societatea omenească ignorând, neglijând inevitabilele efecte ale legii solidarității. Dar e posibil să te servești de ele pentru binele comun, rațiunea noastră are puțința să coordoneze efectele pentru cu să creieze edificiul justiției.

„Solidaritatea determină o definiție nouă a obligațiilor și a drepturilor oamenilor, permite să formuleze o morală și să instituie un drept, unde fiecare din aceștia nu este numai un individ opus la complexul celorlalți oameni, ci un asociat strâns-unit cu ceilalți asociați oameni și împărțind cu dânsii, pentru dezvoltarea sa și pentru aceea a lor, binefacerea unui fel de comunism universal.“

(Citat în prefața, scrisă de „Biroul european al dotațiunii Carnegie“, pg. VI.)

În 1913 scria L. B. lui Charles Richet: „Europa a ajuns la conștiința, că este, ea însăși, o persoană morală, care există de asupra și afară de fiecare din Statele, din care e compusă; se simțește un organism viu; are de pe acum, dacă o pot spune astfel, o inimă, în care trăiește deja oroarea de violență, în care se afirmă sentimentul dreptului și siguranța unei datorințe morale, comune tuturor.“ (pg. 240)

În 1908 pleda astfel în folosul unei comunități economice universale: „De pe acuma există în ordinea economică o viață internațională de o intensitate singulară.

„Interesele industriale, agricole, comerciale, financiare ale diferitelor țări se pătrund reciproc astfel rețeaua lor își strânge așa de tare ochiurile, încât există de fapt, o comunitate economică universală. Dar această comunitate nu este încă constituită conform legilor dreptului; este un negoț, care ascultă de singu-

rele legi ale concurenței, unde șansele, îndrăsneala, forța sunt condițiunile succesului. Este cu puțință să te ridici dela această comunitate, de fapt, la comunitatea de un ordin superior, de a constitui între națiunile din cari se compune, un întreg de legături de legi, cari acceptă la fel și cari formează întreolaltă o societate veritabilă? Și dacă această stare de drept se va înfăptui și va dăinui între sate, nu ar fi, tocmai în urma faptului acestuia, chiar înfăptuirea stării de pace pusă la cale — și a păcii reale și profunde, a *adevăratai* păci, câtă vreme, am mai spus-o adeseori și nu vom înceta de a o mai repeta, pacea fără drept nu este, nu poate fi nici odată într'adevăr o pace?" (pg. 196—7).

Pacea înarmată duce la război — inevitabil!

În privința înarmărilor are cuvinte de dojană elocventă. „*Nebunia* înarmărilor“ o găsește insuportabilă.

„Pentru ca desarmarea să fie posibilă, trebuie mai înainte de toate ca fiecare să simtă că dreptul său e asigurat. E *siguranța dreptului*, care trebuie organizată înainte de toate, scrie lui Charles Richet, în 1913. (pg. 232) În 1899 primește și îl recunoaște de al său conferința de pace, textul următor, redactat de L. B.: „Comisiunea e de părere, că limitarea sarcinilor militare, care apasă în timpul de față asupra lumii, este foarte de dorit, pentru sporirea bunăstării morale și materiale a umanității“. (pg. 32). În 1908, la școala științelor politice din Paris, trecând în revistă problemele tratate la congresele de pace, zicea: „cunoaștem obiecțiunile dela Haga, sunt obligațiunile și criticile, cari pot fi aduse aici. Unele din obligațiunile pur morale. Altele sunt condiționale și examinarea numitelor condițiuni este lăsată adeseori la judecata statului interesat. În sfârșit, pentru acelea, cari sunt acceptate fără de condiție și fără de rezervă, cari au astfel, de fapt, caracterul obligațiunilor iuridice, cari sancțiuni s'ar pute aplica în caz de neexecutare a convențiunilor? Unde este *jandarmăria internațională*, care le-au asigura respectul? (pg. 200).“

„În loc de înarmări introduceți cât mai multe organizații sociale-mutuale — dă sfatul L. B.

În 1913 a ținut o conferință despre „Organizația internațională a Puterilor sociale“ în Gand, la „congresul împotriva șomajului“:

„Domnilor! lungul expozeu, pe care l-am terminat tocmai se reasumă în acești termeni preciși: la universalitatea riscurilor sociale trebuie să opunem, universalitatea prevederii și ajutorului

societal și nu numai că trebuie să opunem această prevedere universală la fiecare din riscurile succesive, pe cari le-am enumerat tocmai, să organizăm prevederea împotriva boalelor evitabile contra accidentelor, contra invalidității, contra pierderii lucrului, contra declarării bătrâneții, contra abandonării copiilor, în urma morții șefului de familie, ci prevederea socială trebuie să ia în considerare riscul universal, care se naște din acumularea acestor riscuri parțiale, cari obvin, nu numai la individ, ci la societatea întreagă, pentru fiecare pierdere de capital omnesc este o micșorare pentru dânsa, deoarece fiecare pierdere evitabilă, nepotrivită, deci nejustă, de sănătate, de bunăstare de viață, a oricărui din membrii societății, constituie o sărăcire materială și morală pentru întregul celorlalți oameni, o cauză de tulburare pentru spirite, de revoltă pentru conștiințe, o amenințare de ruptură a legăturii sociale, o primăjdie pentru ordine, pentru echilibru și pentru pace.

„Scopul nostru este să creiăm în înțelegere cu oamenii de bun simț (cu bună-voință) de toate limbile, din toate țărilor, de toate credințele de toate rasele, rețeaua protecțiunilor și a asigurațiilor, care va împiedeca să se nască și să se desvolte aceste tulburări sociale“. (pg. 220).

Urmează, înșirând exemple concrete din 1913: „Biroul internațional de greutăți și măsuri“, „Uniunea poștală universală“, „Uniunea pentru protecția proprietății industriale“ . . . organe ale unei umanități nouă, cari vor substitui domnia forței și a violenței cu domnia ordinii și a justiției.

Acum 20 de ani, în 22 febr. 1900 scrie L. B. din prilejul aniversării nașterii lui Washington:

„Ceeace au întreprins (membrii societății pentru pace) nu este întru nimic mai puțin, decât o revoluție *) morală universală; și revoluțiile de soiul acesta se aseamănă acelora din natură; se îndeplinesc în urma mișcărilor, a căror încetineală aparentă te pun în uimire, la început, unde opririle și reacțiunile sunt inevitabile și când, cu toate acestea, după ce a trecut un timp oareșcare, care trebuia să se scurgă, măsori cu admirație forța invincibilă și efectele atot puternice“. (pg. 258)

Pledează pentru o „apropiere a spiritelor, a conștiințelor și a inimelor“ (pg. 212), recunoaște că numai ignoranța stă în calea unei colaborări; aplaudă la ideea sulevată la un congres

*) Cine vrea să cunoască mai deaproape această revoluție universală să se decidă a citi cartea conducătorului socialist francez Paul Louis: „Le bouleversement mondial“ (Buleversarea, răsturnarea mondială), apărută în 1920, Paris, (Alcan).

de a se redacta „o antologie, care să recunoască capodoperele, pe cari savanții, poeții, scriitorii, muzicianii, artiștii din toate timpurile și din toate țările le-au consacrat, glorificând Paacea“, o antologie, care să străbată mai cu seamă în șirul copiilor de școală, pentru ca această, „idee admirabilă“ să se întrupeze. (pg. 213).

În 1913 se pregătea cu încredere pentru a treia conferință de pace, căutând să arate până la evidența, la o serbare dată în onoarea reprezentanților Americii, cum rasele se completează și nu sunt chemate să se anihileze, ceea ce ar fi o imposibilitate. „Dacă, în anumite maniere de a gândi și de a vorbi, spiritul anglo-saxon se opune, voluntar, spiritului nostru (francez), se opune aici, ca să spun așa, ca coloarea complementară la aceea, a cărei compliment este, adecă pentruca să formeze armonia superioară, unde se resumă totalitatea luminei“. (pg. 237)

„Opinia“ publică, iată ce vrea să înobileze L. B., cu ajutorul unei „educații metodice a conștiinței universale“ (pg. 259), cu „colaborarea rațiunii“ (pg. 9) — „opinia europeană“, „opinia oamenilor muncii și de afaceri, aceea a întregii mase muncitoare“ (pp. 223) — ca „datoria să fie introdusă de aici înainte în conștiința pogoarelor“ (pg. 91). — La „consiliul european al doțaiunii Carnegie pentru pacea internațională“ (1912) vorbește astel:

„Lăsați-mă să vă spun tot ceea ce gândesc. Uit acuma că am onoare de a face parte din societatea d-voastră. Nu vreau să fiu în momentul acesta decât ecoul conștiinței publice, care vă vede la lucru, care culege cuvintele sosite și înregistrează actele d-voastră; da sunt omul, bunul francez, care trece pe stradă, care urcă cele cinci etaje ale d-voastră și care, pătrunzând în sala aceasta, unde totul este surâs și lumină, vă strigă: „Mulțumesc pentru ce ați săvârșit până acum! mulțumesc pentru ce veți face deaci înainte!“ . . . ajunge mai apoi ideea minunată: . . . „sunt oameni care nu vreau să-și trăiască viața, cum se spune atât de stupid în ziua de astăzi, ci să trăiască viața altora!“ (pg. 216).

Visează o curte judecătorească supremă, care să poată spune armatelor beligerante, adecă conducătorilor lor: . . . „sunt judecători, cari vă vor judeca și vă vor condamna“. (204)

Oricât s'a înșelat L. B. în prevederile sale, susținând în 1899, că planurile societății națiunilor sunt făcute și temeliile sunt „solide“, în timpul crizei balcanice din 1913 declara: Nu este cu cale ca aceia cari cred cu tărie în suveranitatea dreptului și cari

luptă pentru triumful justiției, atât între națiuni, cât și între oameni, să *descurajeze* din cauza *crizei*, care străbate în ziua de astăzi întreagă Europa“ (pg. 231).

Dovadă că n'a descurajat este sâr-guința, pe care o depune în înfăptuirea unei alianțe a statelor europene, acumă, după războiul mondial.

E vorba ca lozinci sănătoase ca cele date de L. B. prin „Societatea Națiu-

nilor“, înființată la inițiativa Franței, în primul rând, să fie date mai departe și să milităm pentru ele în mijlocul nostru.

Buletinul „Societății Națiunilor“, în care se publică referadele reprezentanților celor mai calificați ai națiunilor, să se răspândească și în cercurile românești.

HORIA P. PETRESCU

BULETINUL ASTREI

Educația socială a poporului

Educația poporului este mai puțin o chestie pedagogică sau psihologică de cât o chestie socială.

Educația poporului nici nu poate fi de cât o educație socială; o educație socială atât în ținte cât și în mijloace.

Statul nu poate să dea școala necesară tuturor fiilor ei, el cel mult poate da școala primară obligatorie de opt ani de zile. Acesta este și maximum ce se va putea cere Statului pentru educația intelectuală a maselor.

Școlile secundare, medii, gimnaziile, licee, școli profesionale sunt numai pentru un număr restrâns de privilegiați. Marea majoritate a copiilor rămân la cele patru clase primare de astăzi, evident neîndestulătoare pentru îndatoririle de astăzi ale cetățeanului. Deci marea masă a populației rămâne la acest nivel cultural, și cu timpul, perzând deprinderea cărții, și supt acest nivel.

Evident marea masă nu rămâne numai la această educație, — ar fi și o mare nenorocire — dacă ea nu capătă noi elemente intelectuale, câștigă nenumărate elemente sociale: economice — profesionale, sociale, cetățenești, morale, din viață, din practica profesională.

Cetățenii în imensă majoritate îmbrățișează un meșteșug. Cei mai mulți agricultura, alții industria, mai puțin comerțul. Dar mai toți trăiesc dintr'un meșteșug, trăiesc în acel meșteșug.

Viața profesională e o perfectă școală. În ea ucenicul, apoi lucrătorul și măestrul, indiferent de meserie, învață să înțeleagă lumea, legile ce stăpânesc această lume, să înțeleagă viața socială, legile economice și sociale ce o stăpânesc, învață să înțeleagă organizarea de stat, și legile care o conduc, învață să înțeleagă rostul lor și meseria lor în lume, societate și stat, își dă seama de legătura nesfârșită

ce leagă totul în lume și societate, de interdependența socială, de pacea, ordinea și iubirea ce trebuie să domnească între oameni pentru a exista o viață socială, pentru a putea să existe o viață socială.

Experiența vieții luminează pe om mai desăvârșit ca orice școală. Viața dă omului mai multă judecată, mai multă bună judecată și bun simț, mai multe sentimente morale și sociale de cât orice învățătură a cărții. De multe ori găsești între muncitori, între țărani, minți luminate care te uimesc cu adevărat de pătrunderea și adâncimea gândului și chiar de înălțimea și avântul cugetării lor. Acolo e o educație de muncă altoită pe o minte sănătoasă și cinstită.

Dar viața de om e scurtă, greutatea de trai mari, minți luminate nu găsim la tot pasul între muncitori. Educația căpătată prin exercitarea profesiei trebuie ajutată, trebuie întregită, trebuie desvoltată și desăvârșită.

Aci vine rolul Statului. Dacă Statul nu poate da școale profesionale pentru toate milioanele de ucenici și lucrători, el poate și e dator să dea educația de întregire a educației profesionale a acestora, având ca bază această educație pe care o capătă fiii poporului în atelierul industrial, la teighea în prăvălie, sau pe câmp la muncile agricole.

Educația poporului nu poate fi înțeleasă ca o educație pedagogică între zidurile groase ale unei școli. Ea trebuie să fie seamă de realitate. Poporul e la muncă, e răspândit pe milioane de hectare la munca câmpului, în mii de ateliere și prăvălii în aglomerații orașenești, nu poate fi luat de la munca lui, nu i se poate stânjini munca nici pentru înalte preocupări de educație.

Educația poporului trebuie subordonată vieții acestuia, și necesităților profesionale ale lui.

Educația poporului în chip necesar va trebui să se alcătuiască din două părți. Una profesională rezultată din exercitarea practică a profesiei și alta de întregire, cu îndoită țintă: de întregire a educației căpătate în școala primară și de întregire a educației profesionale.

Această întregire va avea să urmărească educația integrală a individului, deci atât din punct de vedere intelectual, etic, social cât și din punct de vedere economic, profesional și tehnic.

Orcă individ e un element al profesiei sale, un membru al societății, un cetățean în statul în care trăiește, prin urmare educația poporului trebuie să aibă în vedere această întregită condiție. Ea trebuie să dea mijloacele cele mai potrivite pentruca individul să poată scoate cel mai mare folos pentru el și societate din exercițiul profesiei sale, să fie un element de progres economic și social. Ea trebuie să creieze din fiecare individ un om folositor societății, un om sociabil, un om care să aibă voința și plăcerea să trăiască în comun și să lupte împreună cu semenii săi la propășirea condițiilor de viață în societate. Ea trebuie să facă din fiecare individ un bun cetățean conștient de drepturile sale, un cetățean iubitor de țară și de neam, iubitor de ordine, de legalitate, de dreptate și un apărător al acestor bunuri cetățenești.

În școale, în care ucenicii și lucrătorii până la o vârstă a adolescenței, să învețe câte 2—3 ore pe zi, ceea ce școala primară nu i-a învățat, sau nu i-a învățat destul, sau ceea ce exercitarea meseriei și viața nu i-a făcut să înțeleagă, se dă adevărata educație de întregire. Acolo vor putea căpăta cunoștințele mai înalte de morală, de viață socială, de viață cetățenească.

Acolo vor putea cunoaște valoarea și frumusețea profesiei lor, importanța economică și socială a fiecărei profesii, legătura între profesii și organizarea economică a țării.

Asemenea școli de întregire pot fi făcute și de societate. Orcă școală de acest fel împlinește un gol social, și cât vor fi mai multe cu atât ținta va fi mai bine atinsă.

N. Ghizulea

Dr. IOAN POP
ADVOCAT
BUCUREȘTI, STR. ANTIM, 1 BIS

Paradoxe

Lupta cu morile de vânt.

Nu putem caracteriza mai nimerit lupta noastră contra alcoolismului decât cu năvala lui Don Quijote asupra morilor de vânt. Deoparte vedem bărbați serioși, cărora le zace la inimă progresul țărănimii și ar dori să înlăture marile obstacole din calea binelui și înaintării. De altă parte se resfață demagogia păcătoasă, care face iluzorii toate opiniunile oamenilor de bine.

Alcoolismul și în special consumația de țuică e o pacoste pe capul țărănimii și o calamitate pentru familiile uvriere din industrie. Asupra acestui punct nu mai încapă îndoielă, nici discuție. Dar cu ce o combatem? Cu vorbe goale, la urechea surdu-lui? Cu sfaturi înțelepte la cei cuprinși de patimă? Puțină speranță de succes! Vorba frumoasă, sfatul înțelept, ar trebui însoțite de fapte conforme, de sancțiuni cores-punzătoare. A spune una și a face alta este a predica apă și a bea vin.

Ce folos că președintele Astrei și metropoliții noștri vor bate la ușile ministerelor pentru a stărui să se închidă crășmele în dumineci și sărbători — dacă tot Românul își are crășmulița acasă? Bunul simț vrea binele poporului, chiar contra voinței lui. Satana, cu demagogia, vrea popularitate. Și cum se câștigă mai ușor popularitatea, decât prin menajarea slăbiciunilor, a patimilor?

Am avut legi și ordonanțe destul de bune, înfrânând alcoolismul. Erau taxele asupra distilării de țuică, Doria cineva să-și fiarbă (distileze) țuică din prune, din mere din cireșe, etc.? Este liber să o facă. Dar înainte de a începe lucrul, avei să se înștiințeze la plutonul financiar din circumscripția sa, unde avea să plătească, prealabil, cuvenitele taxe fiscale, croite după capacitatea alambicului și pe 24 ore. Finanții controlau apoi strict distilările.

Guvernul Averescan, inspirat de șoapta corteșilor dela alegeri și de dorul unificării pripite a tras dungă peste aceste legi și dispoziții, trecute în sângele și cîrnea sătenilor. Prin ordonanțe nouă, rău inspirate, sau lăsat destilările la discreția tuturor, și în același timp s'a renunțat la plățile în prealabil a taxelor și la controlul serios financiar. S'a ordonat, ca după distilare să-și declare fiecare cantitatea de țuică ce a produs. Cu alte cuvinte: s'au lăsat strachinele cu lapte în grija pisicilor. Ca pupăză pe colac:

s'au mai lăsat 60 litri de vinars, scutite de orice taxe, pentru tot membrul de familie trecut de 18 ani. Dacă socotim familia de țărani constatând normal din 6 membri, înseamnă că pe fiecare zi, pot înghiți acei 6 inși câte un litru de țuică! În realitate, înghit mai mult, că doar nu s'au așa de proști să-și declare toată cantitatea, ce au produs iar după escedent să plătească taxe! Controlul financiar s'a evaporat deodată cu desorganizarea plutoanelor financiare. Și în fine, mai ușor era controlul distilărilor decât scotocirea șurilor, privințelor, clăilor de fân etc. Agenții fiscali încă sunt oameni. De dragul ordonanțelor proaste nimeni nu-și expune sănătatea și viața.

Scurt și cuprinzător: grație legilor și ordonanțelor demagogice, am ajuns astăzi de tot natul își are crășmulița acasă. Vlădicii și metropoliții pot ei umbla pe la ministere, cu gânduri dușmane contra cărșme-lor. Badea Toma și badea Nicolae se afumă ei acasă cululeaua neam-țului. Ba se afumă așa de bine, încât nu se mai desmetecesc până știu că butoaiele din pivniță mai au ceva udătură pe fund.

De când cu binecuvântata dispoziție a guvernelor cunosc țărani cari toată toamna nu se mai des-beată.

Poștiți apoi S'ntinților Voastre, și combateți alcoolismul.

În Senat îl desaprobați, dar adunarea deputaților îl aprobă și vă expune la luptă cu morile de vânt!

GAVRIL TODICA

O despărțire

D. G. Bogdan-Duică se desparte de noi printr'o scrisoare publicată întâiu în Mișcarea Literară și apoi în Țara Noastră (suficientă publicitate pentru a n'o mai face și noi.) Nu vrem să împietăm asupra hotărîrîi d-sale: respectăm libertatea deciziunilor și opiniilor. Membrii comitetului de direcție și colaboratorii noștri au fost înscrîși pe frontispiciu din liberă și expresă lor voință și dorință. Fiecare este liber a rămîne la locul său atîta vreme cît crede că poate fi util reali-zării programului integral al Societății de mîne și că poate da numeroșilor noștri cititori tot ce este mai select în prisosul bunurilor sale intelectuale și sufletești. D. G. Bogdan-Duică nu și-a precupețit contribuția din primul ceas al apariției noastre. Alții abia încep. Pentru dăra de lumină și aurul gândurilor bune ce

vor lăsa scriitorii în paginile noastre — în mod regulat, intermitent ori rotativ — ajutând desăvârșirea programului său permanent Societatea de mîne le va fi totdeauna recunoscătoare. D. G. Bogdan-Duică pleacă dintre noi; luăm notă cu regret de această hotărîre, însă-i lăsăm porțile deschise pentru a reveni ori-cînd ar dori. Spirit fin, cult și savant d. G. Bogdan-Duică a lăsat urme adânci în ființa Societății de mîne; cu prilejul premiului național de critică literară, în Iunie anul acesta, revista noastră i-a consacrat paginile cunoscute. Îl asigurăm pe d-sa că noi i-am fost o tovarășie leală, care n'a trecut în adulare, ci ne-am impus totdeauna o conduită stăpînită de simțul de răspundere al apărării prestigiului ce trebuie să-l aibă scriitorul și — tiparul. În clipa despărțirii — cred, vremelnice — sper că d. G. Bogdan-Duică nu se îndoiește de respectul ce i l-am dovedit atît în timpul de cinci ani de colaborare la Gazeta Transilvaniei și Societatea de mîne.

ION CLOPOTEL

Bibliografie

- A apărut în editura: „Cartea Românească”
Ioan Brătescu-Voinesti: În slujba păcii (scrisori) ed. II. Prețul 30 lei.
Bucura Dumbravă: Haiducul, tradus de Teodor Nica. Ed. VI. Prețul 75 lei.
Grigorie Alexandrescu: Poezii. Memorial de Călătorie. Prețul 50 lei.
Victor Crasescu (St. Basarabeanu): Schițe și Nuvele. Prețul 45 lei.
Ion Pilat și Perpessicius: Antologia Poezilor de azi, Vol. I. Prețul 80 lei.
I. Simionescu, prof. Universitar: Orase din România cu 62 figuri. Prețul 80 lei.
I. Simionescu, prof. Universitar: Oameni aleși I. Străinii ed. III. Prețul 40 lei.
G. Gasenco: Șarpele din Jungle și alte povestiri, traducere din limba ucrainiană de G. M. Ivanov. Prețul 70 lei.
I. C. Luncan: Străbunii Mei. Istoria Neamului Românesc fascicola I-a Prețul 80 lei.
Pantelimon Diaconescu: Curs de preparație pentru absolvenții învățămîntului primar elementar. Prețul 25 lei.
Liviu Rebreanu: Pădurea spânzuraților, roman. Prețul 70 lei.
I. Slavici: Mara, roman. Prețul 50 lei.
Mihail Sadoveanu: 44 de zile în Bulgaria. Prețul 60 lei.
M. Sadoveanu: Frunze 'n furtună, Prețul 35 lei.
Dr. N. Căhănescu: Reumatismul și Arterioscleroza. Cunoștințe Folositoare Seria A. D. 27. Prețul 4 lei.
I. Simionescu, Prof. Universitar: Sp. C. Haret. (Cunoștințe Folositoare S. C. No. 22. Prețul 4 lei.
Nenișescu Ion: Pui de lei, Pagini Alese No. 194. Prețul 3 lei.
Barac Ion: Istoria prea frumosului Arghir și a prea frumoasei Elena: Pagini Alese No. 192. Prețul 3 lei.

Organizarea igienico-socială a muncii

(Principii introductive dela ancheta în Fabrica de tutun din Cluj)

Suntem în toiul unor transformări sociale de mare importanță. Revoluționarea mediului industrial prin multiplele invențiuni tehnice a adus în mod fatal și pierderea de teren a individualismului, scoțând la suprafață probleme, a căror rezolvire va fi de aci încolo de competența colectivității. Interesele comune tind spre colectivitate, în care își vede individul asigurată existența sa.

O mare revoluție se face necesară, revoluție bazată pe principiile igienico-sociale, cari să transforme actualele stări într'altel social-igienice, în care masele sociale, fără deosebire de clasă, să se fericească prin respectul muncii reciproce și printr'o viață trăită între împrejurări ameliorate. Preludiul acestei revoluții igienico-sociale sunt frământările, cari turbură ordinea socială actuală.

Tot mai mult respect câștigă capitalul uman. De întrebuintarea rațională a lui este legată bunăstarea socială. Respectarea capitalului uman este punctul de plecare al sanării social-igienice.

Capitalul uman este o energie vie, a cărui exploatare rațională pretinde o pricepută și sistematică organizare.

Punctul cardinal în jurul căruia s'au învârtit curente, cari au încercat să soluționeze problema socială, este tocmai exploatarea capitalului uman.

Capitalismul feroce, hrăpăreț, care vede în muncitor numai un isvor de exploatat în favorul măririi capitalului său face o îndoită crimă, atât față de capitalul său propriu, cât și față de societate, dat fiind că energia muncitorului bolnav, slăbit, degenerat nu va putea fi fructificată în deplină măsură, în folosul binelui public.

Una dintre principalele greșeli ale capitalismului a fost că în individul muncitor a văzut numai isvorul de exploatare, de mărire al bogățiilor, fiind pusă la contribuție în mod brutal energia, valoarea individului muncitor.

Marea revoluție socială se fermentează în lupta de idei și principii elaborate și bine stabilite prin știință, revoluție care singură va putea soluționa problemele atât de încurcate și aruncate la suprafață de curente uriașe, isvorite din sbuciumul mulțimei înspre perfecționare și fericire. Revoluția aceasta nu se va da cu arme ucigătoare. Rezultatul și-l va atinge prin ridicarea nivelului cultural, prin știință, prin bunăstare materială, intrând în conștiința fiecărui individ concepția muncii reale ca singurul mijloc de-a asigura un trai onest, și liniștit, respectul muncii și bonificarea acestei munci în valoare egală cu pierderea de energie, asigurarea unui teren și mediu igienic, prielnic dezvoltării și perfecționării fizicului, intelectului și moralului: iată problemele cardinale ale zilei.

Curentul născut din isvoarele bogate ale igienei sociale, secundat de cunoștințele biologice și chimice va mări din zi în zi cursul către binele suprem omenesc.

Un nou cult trebuie să se nască pentru asigurarea speciei umane, pentru perfecționarea ei și pentru reformarea mediului social în care trăește, iar cultul acesta se va baza pe principiile igienei sociale. Căci numai acea organizație socială va dăinui, la

baza căreia va fi înscrisă adânc, respectarea capitalului uman, perfecționarea acestuia prin amenajare, protecție, selecționare.

Igienei sociale îi revine sarcina de-a reforma concepțiile și mediul de viață, căci ea „se ocupă cu boale și fenomene cu caracter social, cari fiind deci răspândite în mod general, în întreg corpul societății umane, sunt determinate în caracterul lor social prin însăș structura societății și, mai presus de toate, prin acea mentalitate morbidă a societății, acea lipsă de disciplină morală, care disprețuește capitalul uman, vigoarea și sănătatea lui, sănătatea individuală și colectivă. În sarcina ei cade întărirea disciplinei morale fără de care nici reforma socială, nici combaterea plăgilor sociale nu este posibilă.“ (Prof. Dr. Moldovan.)

Precum în biologie fiecare celulă își are rostul său în organism, tot așa și în biologia socială fie care individ își are rostul și locul său în colectivitate. Precum buna funcțiune a organismului depinde dela perfecționarea și buna stare a celulei individuale, tot așa și funcționarea și bunăstarea colectivității omenesti este în directă legătură cu buna funcționare și stare a indivizilor cari alcătuiesc acea colectivitate. Deci interesul organismului cere ca fiecare celulă, cât de neînsemnată, să fie în deplină vigoare și sănătate. Iar ca să se mențină în această stare normală-igienică trebuie să-și primească cu regularitate hrana, și linișea de refacere, fiind întreținută într'un mediu care nu atinge puterea ei de viață.

Tot așa și muncitorul în colectivitate trebuie să se păstreze după pierderea energiei. Reîntărit fizicește și sufletește să-și poată valorifica în întregime capitalul pe care-l prezintă.

Intensificarea energiei individuale la maximum posibil prin asistentă sistematică igienică-socială, îngrijirea igienică prin muncă corespunzătoare fizicului, repaos suficient pentru refacerea energiei pierdute, hrană suficientă, locuință igienică, băi și îmbrăcăminte, îngrijirea în electului prin distracții, cărți, reviste, conferințe, teatru, cinematograf ș. a. trebuie să formeze baza reformei sociale.

Ceeace nu pot soluționa comunismul și capitalismul, va realiza igiena socială, ca atribut principal într'o organizație de stat. Principiile acestei științe bineconcretizate nu vor ținde la exterminarea unei clase în favoarea alteia, nici la fericirea unor indivizi în dauna altora, ci vor perfecționa întreaga populație ridicând nivelul cultural și bunăstarea materială a tuturor. „Omul trebuie să vegheze, ca descendenții să fie înzestrați cu un capital biologic și moral de cea mai nobilă calitate, care — transplăntat altor generații — să fie transmis urmașilor nu intact, ci potențat.“ (Dr. Voina).

Societatea umană trebuie să devină o vastă asociație de asigurare și perfecționare reciprocă dând fiecărui individ siguranța traiului și a viitorului.

Iar asociația aceasta va trebui să o formeze statul, dator a îngrijii de capitalul uman, reprezentat de cetățenii săi.

Tocmai în vederea acestor principii credem că cu cât mai curând se vor introduce în conducerea de

stat principiile igienei-sociale, cu atât bunăstarea și perfecționarea rasei umane se va precipita.

Principiilor războaielor ucigătoare și degeneratoare se opun diametral principiile igienei-sociale, cari pretind o inobilare, perfecționare și bunăstare generală pentru toți indivizii alcătuitoari de societate și stat.

Principiile acestei științe pozitive trebuie să intre cât mai curând posibil și cât mai profund în mentalitatea generală. Progresul realizat de această știință e remarcabil.

Diferența stărilor material — igienice între clasele sociale este îngrozitoare. Un surplus de bine la o clasă în detrimentul altei clase.

Cum vor dispărea aceste stări anormale? Cum se va curma nenorocirea socială? Cum se va opri odată procreația degeneraților, imbecililor dacă nu prin igiena socială? Cum se va putea inobila rassa umană? Cum se va putea perfecționa și exploatarea valorii reale a capitalului uman în folosul binelui comun, dacă nu prin igiena socială?

Numai statul, și trebuie să accentuăm: numai statul pus pe baze igienico-sociale, va putea distruge răul isvorât din frecările claselor sociale, neîndestulite unele cu surplusul de bine, altele cu mizeria, apanajul cadrelor în cari trăesc.

Asanarea radicală a stărilor morbide sociale se va putea realiza numai printr-o astfel de organizație social-igienică în care se va respecta capitalul uman iar munca individului se va ridica la valoarea ei reală.

Capitalul uman reprezentat de individ și pus în exploatare pentru binele comun trebuie să-și aducă dobânda cuvenită, iar dobânda aceasta va fi bunăstarea materială fizică-sanitară și culturală a individului, care contribuie la sporirea capitalului colectiv (stat) prin energia și valoarea lui.

Numai pe calea aceasta se va putea asigura un progres natural rasei umane și se vor putea elimina ambițiile bolnave ale atâtor indivizi doritori de poziții înalte, căci pe baza principiilor igienico-sociale conducerea o va lua acel individ care prezintă maximul de forță-inteligență și putere vitală, deci numai pe baza acestor principii vom putea atinge scopul „fiecare celulă la locul său“.

În organizația de stat modern — statul viitor — vor prima principiile igienice, bazate pe legile evoluției și biologiei generale. Nimic în detrimentul igienei, totul pentru igienă, — o deviză pentru viitorul stat igienic, în care se va ferici fiecare celulă-individ. „Forța unei națiuni nu este în funcție numai de gradul de prosperitate economică, ci și de garanția unei bune dezvoltări în viitor. Astăzi la baza oricărei activități sociale rezidă mai mult considerațiuni de ordin economic și financiar: există o economie politică și-o politică economică, care țin foarte puțin cont de legile elementare ale biologiei sociale, care ne arată cu o claritate orbitoare că în lupta pentru existență națiunea — ca orice individ sau colectivitate din regnul animal sau vegetal — nu poate progresa decât fiind înarmată cu un prețios capital biologic, depus spre fructificare în cele mai avantajoase condiții de eugenie, patronată și protejată de vastul organism al biopoliticei naționale, după concepția prof. Moldovan“ (Dr. Voina)

Până la perfecționarea pe baze igienice-sociale a organizației de stat va trebui ca organele cari au sub protecția lor un număr oarecare de indivizi mun-

ditori, să faciliteze trecerea cât mai curând posibilă la adevărata organizație, singură în stare să amelioreze stările bolnave sociale. Conducerea fabricilor, uzinelor, instalațiilor de muncă, instituțiilor, școli, casărmi etc., trebuie să se bazeze strict pe igienă. În special în fabrici, uzini, unde este interesat un mare număr de muncitori, se va putea înfăptui organizația cerută de igienă.

Eliminarea factorilor disgenici, cari contribuie la deprecierea adevăratei energii inițiale, întărirea forței vitale, amenajarea acesteia prin bună îngrijire socială, bonificarea muncii, îngrijirea capitalului uman va putea ușor realiza o conducere reală, sinceră, pătrunsă de valoarea igienei sociale. În muncitor să vadă celula vie, care este indispensabilă funcționării organismului societății, deci trebuie fortificat, hrănit, cultivat. Întărirea muncitorului, edificarea lui, educarea, înzeștrarea lui cu tot ce pretinde buna funcționare a organismului său, îngrijirea individului în atelier, în familie, îngrijirea familiei, locuinței și copiilor, școli igienice, creștere igienică (desvoltarea fizicului-intelectului-moralului), sunt indispensabile pentru perfecționarea speciei umane. Perfecționarea muncii prin ridicarea la valoarea maximă a muncitorului, formarea de clase muncitorești (familii) înzeștrate cu un capital biologic superior, cari să asigure o întrebuințare rațională-igienică-socială a valorii individuale în colectivitate muncitorească, este un atribut pe cât de important, pe atât de valoros în viața socială. „Industrializarea exagerată, când nu merge mână în mână cu respectarea condițiilor igienice, are un aspect disgenic foarte marcat din cauza inconvenientelor inerente mediului muncitoresc“. (Dr. Voina).

Bazată pe principiile acestea direcțiunea fabricii de tutun din Cluj a înțeles să asigure o bună îngrijire a capitalului uman angajat în fabrică. Direcțiunea fabricii dându-și seamă de marea importanță a igienei sociale și a îngrijirii medicale a muncitorilor în fabrică, a pus bazele unui serviciu medical, fiind convinsă că în noua organizare socială rolul medicului este important, și că la deslegarea gravelor probleme sociale în primul rând medicul este chemat să intervină.

Dr. Dominic Stanca.

A apărut

în editura „FOIEI POPORULUI“ din SIBIU, o ediție populară a LEGII ADMINISTRATIVE. Cartea este astfel întocmită, încât dă o orientare perfectă și asupra lucrărilor pregătitoare electorale. Totodată ea cuprinde „Indrumări și deslușiri“ în materie de drept administrativ, comunal și județan, și evidențiază lupta dusă în parlament pentru perfecționarea așezămintelor de temelie ale României Noi de

dr. Aurel Dobrescu, deputat

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Organizarea științifică a muncii.

Este de actualitate. Se studiază și se discută cu multă aprindere. S'a văzut, că exigențele și excesul de zel al marilor industriași nu se reazămă pe cunoașterea temeinică a problemei. Munca nu este organizată științificește. Se consumă foarte multă energie în mod inutil, fără a fi nici în folosul proprietarului, nici al salariatului. O mulțime de mișcări întrebunțate pentru săvârșirea unui lucru sau sunt de prisos, sau nu sunt bine sistematizate. În decursul războiului s'a observat în Franța, că lucrătoarele, cari erau suse la un exces de muncă în pulberării (11—12 ore pe zi) dădeau un procent mare de bolnave iar roadele muncii raportate la o oră nu erau satisfăcătoare. Căutându-se remedierea răului s'a constatat că inconvenientele provineau din surmenagiul exagerat și din lipsa unui repaos ritmic, bine organizat. Măsurile de îndreptare au început prin reducerea numărului de ore de muncă (9 $\frac{1}{2}$ dela 12), cu pauze dese intercalate și cu repaos duminical. Lucrul începea la 7 dimineața; la 11 se da o pauză de 2 ore apoi reîncepea munca și se termina la 6 $\frac{1}{2}$ p. m. Cele două intervale mari de muncă erau întretăiate din oră în oră (la 8, 9 și 10 și la 2, 3, 4, 5 și 6) de câte un repaos de 5 minute, cu totul 40 de minute plus 2 ore la prânz. Spre satisfacția experimenterilor, după introducerea acestui sistem rațional, producția orară a fiecărei lucrătoare era aproape încă odată așa de mare decât înainte, când nu existau pauze și repaos duminical. Într-o pulberărie din Grenoble rendementul optim de muncă din punct de vedere cantitativ și calitativ s'a obținut atunci, când lucrătoarele aveau o pauză de 2 minute după fiecare 3 minute de lucru, într-o oră aveau deci 36 min. de lucru și 24 min. pauză. La prânz 1 oră și $\frac{1}{2}$. Natura produselor fabricate permitea aceste intreruperi dese. Se înțelege că în practică pauzele vor varia cu diferițele feluri de produse, pentru că mașinile să nu stagneze. Din exemplele acestea se poate vedea, că funcționarea stabilimentelor industriale astăzi nu are la bază niciun criteriu științific. Productivitatea nu este drept proporționată cu energia cheltuită și industria suferă. Dacă luăm un exemplu dela noi — fabrica de tutun din Cluj de pildă — lucrătorii muncesc 8 ore pe zi cu o mică pauză de 30 de minute la prânz. E ușor de înțeles, că în astfel de condiții profitul statului este cu mult mai mic decât în cazul, când intervalele de

muncă ar alterna cu pauze stabilite prin studii și observațiuni cari astăzi, grație mijloacelor tehnice pe cari le avem la îndemână, se pot face fără prea mare greutate.

Problema prostituției.

La inițiativa societăților aboliționiste în Mai 1925 s'a decretat la Anvers închiderea caselor de toleranță. Măsura aceasta a dat naștere la numeroase proteste din partea medicilor și a igieniștilor, cari vedeau în dispariția caselor de toleranță cauza înfloririi prostituției clandestine și a prostituției de trotuar. Este lucru stabilit, că acest fel de prostituție este cu mult mai periculos: prostituatele clandestine sunt atinse de boale venerice în 80 la sută din cazuri. Și tot prostituția de stradă ocazională profesia mizerabilă a acelei categorii sociale de oameni de speță inferioară, cari exploatează viciul femeii ca întreținută. Spectacolul pe care îl oferă femeia depravată în căutarea clienților la colțurile străzilor principale, unde circulă lumea onestă, este cu mult mai dezastruos pentru moralitatea publică, decât inconvenientele sistemului reglementarist al bordelelor, cari sunt adevărate supape de siguranță fizică și morală pentru societatea de azi. Orașele, cari au suprimat bordelele ca simplă experiență sau cu intenția de a renunța în mod definitiv la ele, au fost nevoite să le reintroducă din cauza recrudescenței boalelor venerice. Ca exemplu poate servi orașul Bruxelles. Igiena socială în solitudinea sa față de salubritatea publică, admițând sistemul reglementarist al prostituției, se îngrijește să o facă în același timp inofensivă din punctul de vedere al contagionii venerice, ceea ce la Cluj și în cele mai multe centre din Transilvania se face în mod satisfăcător.

Contra paludismului.

În multe state paludismul face ravagii. Le noi, în unele regiuni ale țării, este endemic. În regiunile mlăștinoase problema paludismului dă de gândit și reclamă o serie de măsuri. Italia — bună oară — se găsește în condiții geografice și climatologice foarte favorabile pentru difuziunea paludismului. Difuziunea malariei devenind alarmantă, s'a simțit lipsa unei legislații antimalarice. S'a elaborat o lege a chininii de stat, prin care s'a dat puțină unei cât mai largi distribuții de chinină cu scop profilactic și terapeutic. Paralel cu acțiunea luptei medicamentuoase se lucrează pentru aceeași țintă prin asanarea terenurilor mlăștinoase prin canale

de scurgere. Sesizată de importanța problemei malarice, Societatea Națiunilor a instituit o comisie a malariei, care a vizitat și țara noastră, după cum se știe. Pentru coordonarea luptei antimalarice la 4—5 Oct. c. s'a ținut la Roma un congres internațional pentru studiul și combaterea malariei. Reprezentantul României a fost d. prof. M. Ciucă dela Facultatea de medicină din Iași.

Educația fizică.

Se vorbește foarte mult de educația fizică. Ea își are admiratorii săi entuziaști, dar nici detractorii nu lipsesc. Prin elementele fizice cu cari lucrează și pe cari le influențează, educația fizică — ca o știință eminentă biologică — este una din principalele ramuri ale igienii; mai mult chiar: educația fizică are un pronunțat caracter eugenic, pentru că ea creiază elemente capabile de a asigura în condiții fizice cât mai perfecte generațiile viitoare. Se insistă, și cu drept cuvânt — asupra laturei morale a educației fizice. La o vârstă când corpul e supus celor mai viforoase revoluții fiziologice, determinate mai ales de turmentările sexualității, educația fizică servește ca un divertisment salvator, atrăgând corpul pe un teren de activitate propice pentru augmentarea capitalului biologic, care trebuie să fie capitalizat în vederea unui plasament în cadrele fertile ale vieții matrimoniale.

La noi în țară este o adevărată renaștere în materie de educație fizică. Progresele sunt rezeși și îmbucurătoare. Pedagogia se forțează să rupă lanțurile ruginite ale doctrinelor vechi și modificând temelia pe care se reazămă programele analitice ale învățământului primar și secundar, dă educației fizice un loc de frunte alături de materiile, cari se adresează numai psihicului, psihicul, care refuză să se desvolte și să asimileze învățăturile, dacă nu este sălășluit într'un corp sănătos. Celebrul dicton latin are tâlcul unei profunde înțelepciuni. Când vorbim de redstep-tarea fizică din țara noastră suntem datori să ne gândim la acel valoros așezământ de sub conducerea d-lui colonel Bădulescu, care este institutul de educație fizică din București, menit să guverneze mișcarea sportivă și orice acțiune care privește educația fizică din țara întreagă.

Dr Aurel Voina

Abonamentul plătit înainte este raziul cel mai solid al unei publicații și garanția dezvoltării presei în ARDEAL

TEATRU

Frații Karamazow

Dramă în 5 acte de J. Copeau și J. Croué după romanul lui Dostoievski.

Sufletul rus, în care sentimentul predomină și de aceea inegalitățile între actele psihice ne surprind la tot pasul, a fost tipizat în acest roman al lui Dostoievski. Marele scriitor contemporan rus, D. Merejkowski, într'un studiu al său asupra genialului scriitor, îl declară pe acesta de cel mai tipic reprezentant al spiritului rus, cu aspirații revoluționare în psihicul european. În personagiile din „Frații Karamazow” sunt prinse, în fiecare, câte o latură a acestui suflet, cu țâsniri revoluționare: Dimitrie e senzual însă, în același timp, credincios până la misticism; Ivan e ateu cinic, însă mistic și în ateismul său; Alioșa e un credincios transportat cu trup și suflet în sferele cerești; pentru el realitatea e creată numai pentru a-și chinui în ea ființa și a merita astfel împărăția viitoare; Katerina Ivanovna nu caută'n iubire o liniștire sufletească ci un motiv de jertfă până la nimicirea proprie; chiar și acea Grușenkă îngropată în norii morali are destule resurse psihice pentru a suporta o deportare benevolă în Siberia, alături de Dimitri. Și deasupra tuturor acestor Fedor Karamazow, tatăl, senzual până la scârbă, alcoolic degenerat, însă preocupat și el de ceace are să vină după moartea, pe care și-o simțea apropiată.

Pentru sufletul rus posibilitățile nu dispar total nici odată. Oricând se pot găsi în el energii nebănuite, cari îl pot ridica în slava mistică până la schinguirea ființei proprii, sau îl pot cobori într'un sensualism desfrânat, disprețuitor al oricărei valori morale. Orice ideologie, fie ea cât de îndrăzneată, — și rușii au multe de acestea — primește la el un aspect sentimental potențat; această haină sentimentală nu și-o poate arunca niciodată de pe gândire, de aceea extremitățile răsar în tot pasul. Ni-se va obiecționa poate că în „Frații Karamazow” e ereditatea care abate atâtea furtuni sufletești peste cei trei fii. Bătrânul Fedor e un alcoolic și senzual; fiii lui nu puteau să fie decât nește anormali. Dar în toate romanele lui Dostoievski personajele sunt încărcate de aceste „anormalități” rusești.

Da, da! În „Frații Karamazow” am văzut viața adevărată rusă într'un dramatism sălbatic, furtunos în toate cele cinci acte lungi.

Cei doi autori francezi au putut scoate din acțiunea lipsită de unitate a romanului o dramă destul de încheată, păstrându-le personajilor întreaga structură dostoievskiană. Și aceasta este partea esențială a dramei acesteia: structura psihică a singuraticilor personajii nu conflictează între ele ca'n dramele obișnuite. Aci nu găsim un „erou” în jurul căruia să se grupeze totul; fiecare dintre personajele principale e un „erou” în luptă cu enormitatea sufletească ce-o simte fierbând în sine.

De aceea și interpreții au avut de învins greutăți uriașe și, trebuie să declarăm dela început, că ei le-au învins într'un mod strălucit. Ne oprim mai întâiu la dl Neamțu-Ottonei, cel mai harnic artist al scenei noastre, care a dat în Fedor o creație, poate cea mai strălucită a carierei d-sale. Rar ni-s'a dat ocazie să vedem atâtea pătrundere în cele mai ascunse cute psihice ale unui personajii, așa o ampli-

tudine psihică, cât a dovedit-o d-sa de astă dată. Cuvinte ce laudă merita și dl Psatta în rolul lui Dimitrie, dl Dimitriu în rolul lui Ivan. Scena ultimă a nebuniei lui Ivan a fost susținută stălicuit. Și cuvinte de laudă merita și dl Voicu pentru creația d-sale atât de originală în rolul epilepticului Smerdiacow. D-sa este un actor de dramă dela care așteptăm încă mari surprize. În linia ritmului am fost: D-na Bârsan în Grușenka, d-soara Cronwald în Katerina și d-l Popovici în Zosima. Singur dl Rădulescu a fost un desacord regretabil în rolul lui Alioșa. Cât de departe a fost d-sa de subtilitatea serafică a acestui personajii. D-nul Sică Alexandrescu la direcția scenei a dovedit o completă pătrundere a vieții rusești. Actul al IV par'că ni-l-a rupt din inima stepei rusești.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Viața Românească No. 9. — Întâiu număr de toamnă al celei mai bune reviste românești ne-a sosit bogat în roade literare și științifice. În fruntea ei Ionel Teodoreanu începe al doilea volum din romanul *La Medeleni*, trecând dela viața plină de flori de fantazie a copilăriei la cea a adolescenței în care mijesc pasiunile. Literatură bogată în imagini ne dă dl Tudor Arghezi; cu o spirituală fabulă încheie numărul dl Al. O. Teodoreanu. Dintre studiile din domeniul variate (Tudor Vianu: *Spiritul nou în estetică*, I. Minea: *Intre păreri și ipoteze (Citind despre cronica lui Ureche)*, I. Petrovici: *Doi oratori: Alex, Marghiloman și Take Ionescu*, I. Șiadbei: *Influențe franceze în poezia lui Eminescu*, M. Ralea: *Specific și frumos*, etc.) ne oprim la cel al dlui P. Andrei: *Despre conștiința socială*. Dsă rezumând părerile sociologilor asupra acestei chestiuni aderă la concepția universalistă a lui O. Spann și Durckheim, cari admit existența unei conștiințe sociale, ca o realitate spirituală distinctă de conștiința individuală și ale cărei manifestări concrete le observăm în instituțiile sociale. Această conștiință socială „este o rezultantă a conștiințelor individuale, o sinteză a credințelor, ideilor și sentimentelor indivizilor”. Sediul ei este, prin urmare tot în indivizi, pentru că societatea nu este un organism perfect asemănător celui omenesc, și care să-și aibă, prin urmare, localizată această conștiință într-o parte o sa cum e localizată conștiința individuală în creier. „Conștiința socială apare deci tot ca ceva imanent în conștiința individuală, însă cu un caracter special, în baza căruia individul se știe și se afirmă ca parte și ca reprezentant al unei grupe”. Intre conștiința individuală și socială a unui individ există diferite raporturi după gradul de civilizație la care a ajuns o societate. Idealul este ca aceste două conștiințe să fie armonizate. Cum s'a întâmplă atunci evoluția socială? Prin transformarea conștiinței individuale. „Societatea face pe indivizi să se ridice deasupra lor înșiși, să reacționeze chiar față de formele de instituții existente, să conceapă un alt mod posibil de dezvoltare al lor, să formuleze idealuri, în serviciul cărora își pun forțele lor. Prin urmare conștiințele individuale formate și dezvoltate sub influența instituțiilor moștenite, pot reacționa față de realitatea socială. Și, inspirându-se tot din această realitate, pot făuri sau scopuri nouă sau alte mijloace de realizare a scopurilor deja existente. Nu se poate tăgădui însă

orice rol personalității umane în procesul social”. Acest rol al personalității umane ne-am fi bucurat dacă dl P. Andrei l-ar fi dezvoltat mai pe larg, deoarece dela o clară înțelegere a lui atârână înțelegerea tuturor marilor reforme sociale. Dar credem că cu această problemă, atât de discutată de sociologia contemporană, dl Andrei ne va întreținea într'unul din numerele viitoare.

În Țara de Jos (No. 9-10), la locul de frunte, un articol — vestind un volum de „Orientări Literare” — al d-lui I. Sân-Giorgiu, în care se vorbește despre rolul de „detectiv, de procuror și de judecător de instrucție” al criticului, în această epocă de „balcanism” literar, căplușit cu „snobism și pretenție literară”. Mai vorbește dl Sân-Giorgiu de o asprime în judecata criticului, pe care definind-o obiectivă, adică nepărtinitoare, i-am prefinde-o și d-sale într'o mai mare măsură.

Într'alt loc al revistei, dl Ion Băllă, care în cronici gândite și totdeauna interesante, publicate în diferite periodice din București, debata cu competență mai ales probleme în directă legătură cu viața culturală a Ardealului, pune chestiunea crizei cărții românești în Ardeal. La congresul dela Reghin al „Astreii” problema s'a discutat și s'au sugerat multe soluții. Pentru această criză a fost învinuită vechia Asociațiune și în sarcina ei s'a aruncat și grija vindecării unei rane de care suferă organismul culturii românești de dincoace de munți. Dar nu este vorba numai de editarea unor cărți „pentru popor”, cari să alimenteze bibliotecile prăfuite și roase de șoareci din satele noastre, pentru cari s'au găsit totdeauna destui editori, fără a se găsi însă și scriitorii cei mai potriviți. Se simte lipsa unei orientări asupra întregii producții literare din țară pentru masa mare a celor cari un vor să se lase pasiv purtați de valurile tumultuoase ale culturii românești actuale. Acest serviciu l-ar putea face într'o oarecare măsură presa zilnică și săptămânală, apoi revistele. Astăzi însă gazetele ardeleni sunt puține și cele cari își poartă greul vieții, cu jertfe materiale poate, sunt așa de anemice încât ele nu pot juca un rol de deșteptător cultural. Ne lipsește și o revistă de direcție critică literară. Această funcție n'a putut-o îndeplini până acum „Transilvania” dela Sibiu, care din cauza aceasta și-a pierdut cetitorii. O reformare a acestei reviste în vederea acestui scop este așteptată, căci „Astra”, având în joacele materiale la dispoziție și având în jurul ei atâtea forțe culturale, este datoare să facă acest serviciu culturii românești.

Cele Trei Crișuri (Anul VI Oct.) învie în numărul festiv închinat lui Iosif Vulcan, o personalitate care și-a închinat o viață întreagă introducerii culturii în familiile românești de dincoace de Carpați. Iosif Vulcan nu a dat opere de valoare neperitoare, însă prin îndelungata și stăruitoare activitate desfășurată în fruntea „Familiei” a strecurat în modestele familii de intelectuali ardeleni gustul pentru scrișul românesc. Și aceasta este o mare „faptă culturală” — cum bine o califică dl Gh. Tulbure în articolul închinat în acest număr. De aceea la comemorarea lui trebuie să contribuim toți cei cari ne bucurăm astăzi de binefacerile culturii românești, la ale cărei grele începuturi el a contribuit din plin. Harnica societate „Cele Trei Crișuri” prin inițiativa luată de-ai ridica o statuă a făcut o faptă nobilă.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMANALE

ANCHETE ȘTIINȚIFICE

In corpul revistei se publică partea introductivă a anchetei științifice întreprinsă de d. dr. Dominic Stanca la Fabrica de tutun din Cluj. Principiile anchetei cuceresc prin noua lor umanitate. Ne dăm seama, că se deschide un drum nou, care accelerează progresul societății. Folosul anchetelor acestora este că sporește capacitatea noastră de a cunoaște realitățile și trezește în noi stimulul acțiunii. Toți cei animați de dorul de a înfăptui, găesc în anchete un material abundent la îndemână. Prin popularizarea principiilor ce stau la baza lunei noi, suntem siguri că se lărgește orizontul intelectual al publicului și al omului de acțiune. Ancheta propriu zisă, a drului Stanca începe cu numărul viitor și rezervă multe surprize asupra stărilor dintr-o fabrică.

HORIA TRANDAFIR

Al șaptelea an de știință românească. Pentru a șaptea oară se redeschid astăzi porțile Universității românești din Cluj.

Toți aceia cari prețuesc valoarea științei pentru cultura și viața poporului nostru, doresc ca acest an să fie mai întâi de toate un an de liniște, pentru ca, prin aceasta, să poată fi un an de muncă serioasă. Ei mai doresc, ca acest an să ducă mai departe opera de consolidare a Universității, care are încă nevoie de sollicitudinea tuturor, începând dela autoritățile școlare și până la marele public, care la noi n'a ajuns până acum să fie un auxiliar prețios al înaltelor instituții de cultură și de știință.

Din parte-ne urăm vigoasei noastre Alma mater: vivat, crescat, floreat!

A mai plecat un martir. — In ziua de Sf. Dumitru, intelectualii din Cluj au trecut la lăcașul de veci pe un merituos funcționar superior dela Justiție, și anume pe regretatul Iuliu Munteanu, consilier la Curtea de apel. Regretatul Munteanu, mort la vârsta de 75 de ani, fusese supt regimul unguesc, judecător la Tribunalul din Sibiu, în care calitate a avut totdeauna o purtare ireproșabilă din punct de vedere românesc. In timpul războiului el a îndurat soarta martirilor români, cari au fost purtați din temniță în temniță doi ani dearândul. După preluarea Imperiului Munteanu a fost răsplătit de neamul său cu postul de primul președinte român al Tribunalului din Sibiu.

La 1922 a fost trecut la pensie, din cauză de boală. Mărinimia d-lui Vintilă dela Finanțe l-a răsplătit cu suma de 500, și cincisute Lei pe lună...

Judecător drept și înțelept, român bun și nelnicat în vremea când atâția potențați de astăzi se lingușiau pe lângă stăpânii de ieri, lingându-le tălpile, — caracter integru, — Munteanu lasă vii regrete în mijlocul celor cari l-au cunoscut.

Odihnească în pace!

Scade nivelul cultural al preoției de mâine. — Un fenomen pe cât de curios, pe atât de întristător: în momentul în

care vechile Seminarii teologice se prefac în Academii, iar prin reforma agrară li se asigură preoților o situație materială relativ foarte bună, afluența elementelor bune spre Academia scade în proporții deosebite dezastruoase. Astfel, la Academia teologică din Sibiu, printre cei 35 de tineri intrați din nou în acest an, nu e nici un singur bacalaureat. Acest fenomen este unic în anele ultimilor 50 de ani!

Cu absolenții de școală normală scade în mod fatal și nivelul Academiiilor teologice și acela al preoției ardeleni.

Ar trebui cercetate cu atențiune cauzele acestui fenomen și înlăturate de cu vreme.

Unde duce lipsa de prevedere și de curaj a guvernărilor. — In ziarele locale și în cele din Capitală s'a slevat în zilele din urmă, o nouă chestie penibilă, care recomandă atât de prost pe guvernarea noastră. Dl profesor universitar Dr Al Borza a atras, anume, atențiunea opiniei publice asupra chestiunii „Muzeului ardelen” din Cluj, care stă de șapte ani nerezolvită, aducând prin aceasta o serie de prejudicii cauzei noastre culturale și naționale. Guvernul n'are curajul s'o rezolve, de frica să nu-și piardă, electoraleste, simpatiile Ungurilor, — întocmai după cum n'are curajul să dea soluționări chestiunii „Fondului de studii”, cu toate că Curtea de Casație și-a spus cuvântul definitiv în favorul Statului român.

Este un fapt deplorabil, că din chestiuni de stat, se fac chestiuni de politică de partid.

Rectificare. — Concertul pe care îl dă la Ateneul român din București, d-na Veturia Ghibu, cu concursul maestrului George Enescu, are loc în 7 Noembrie c. (nu în 9), cum din greșală s'a tipărit în numărul trecut al revistei noastre.

Politica în școală și școala în politică. — Plângerile împotriva slabelor rezultate pe cari le dă școala, sunt tot mai dese. Ca una din cauzele cari au produs de cădere școalei, a fost indicat și amestecul politice în școală. Trebuie să adăogăm din parte-ne încă o cauză și anume: amestecarea școalei în politică. In adevăr fenomenul acesta este tot mai frecvent. Alături de amestecarea politicianilor în mersul intern al școalei, semnalăm tot mai des amestecul oamenilor de școală nu în politica țării — ceea ce n'ar fi rău — ci în politicianismul atât de detestat. Nu vrem să mai insistăm asupra noilor numiri de prefecți, recrutați dintre profesorii ardeleni răpiți astfel dela școlile unde era așa de mare nevoie de ei, dar fimem să încreștăm simptomul care s'a manifestat cu prilejul uneia din aceste numiri, și care dovedește nu numai că răul există, ci că el ia proporții tot mai îngrijitoare.

Cu prilejul numirii în postul de prefect al județului Bihor, a d-lui N. Regman, care fusese până aci inspector-șef al regiunii școlare Cluj, profesorii secundari din orașul nostru au văzut în trecerea șefului lor ca prefect de județ, un lucru atât de mare, încât s'au crezut datori să-l sărbătorească printr'un banchet!

Așadar, oamenii de școală nu văd în trecerea dela școală la politică un lucru îngrijitor, ci tocmai dimpotrivă.

Cu politicieni în școală și cu profesor în administrație — nu-i mirare că toate merg de-a 'ndoasele...

Literatură basarabeană. — Iată o noțiune aproape necunoscută în viața noastră contemporană.

In adevăr, de opt ani de zile, de când Basarabia s'a rupt de Rusia, se pare că n'a fost în stare să producă aproape nimic nou pe teren literar. In afară de cele câteva nume, cunoscute încă la 1917, ca Halippa, Buzdugan și Ciobanu, ultimii ani n'au scos la iveală nici un scriitor nou, — nici un talent.

Și, cu toate acestea, în Basarabia n'a fost așa de aprigă seceta literară, pe cât de grozavă a fost seceta agricolă, numai cât roadele nu s'au adunat și nu s'au ținut în seamă. Dovezi pentru aceasta avem câteva. Iată volumașul de *Confesiuni*, datorit învătătorului *Porfirie Fală* și editat de Casa Școalelor, e o probă destul de că provincia de peste Prut este înzestrată cu talente de scriitori cu totul remarcabile. Conferințele d-lui Fală, cari toate tratează subiecte patriotice, dovedesc nu numai o neîntrecută intuiție a realităților sociale și sufletești din Basarabia, expuse într'o limbă vigoasă neaoș-moldovenească, ci și un talent real de scriitor pentru marile mase de cetitori dela țară, pe seama cărora este atât de greu să scrii. Din tot ce s'a scris până acum pentru Basarabia, nu credem să existe ceva așa de potrivit pentru cetitorii moldoveni, ca tocmai aceste pagini de un patriotism sincer și organic, cari trebuie să-și aibă, măcar în parte răsunetul lor în sufletul sbuciumat al fraților noștri de peste Prut.

O altă dovadă despre existența sau, mai bine zis, despre posibilitatea existenței unei literaturi basarabene, ni-o oferă volumul care va apărea peste câteva săptămâni, tot în editura Casei Școalelor, supt titlul *Dela Basarabia rusească — la Basarabia românească*. In acest volum, precedat de o interesantă și instructivă introducere istorică, datorită d-lui Onisifor Ghibu, se publică scrieri de ale vr'o 40 de scriitori basarabeni, cari au lucrat în anii 1917—1918 și dintre cari cei mai mulți, au încetat de a mai scrie pe urma evenimentelor din ultimii ani cari li-au produs adânci desiluzii. Printr'o înțeleaptă conducere, cei mai mulți dintre acești scriitori vor putea fi readuși la matcă.

ALMANAHUL PRESEI

In curând se pune sub tipar

Almanahul Presei Române din Ardeal și Banat.

Toate ziarele, revistele și foile săptămânale sunt invitate a-și rezerva din vreme loc (o pagină lei 1000, jum. lei 500) pentru toate indicațiunile administrative și redacționale.

Almanahul va avea colaborări foarte prețioase și va constitui un adevărat eveniment gazetăresc.

Fotografii, articole și orice materie a se expedia la adresa SINDICATULUI PRESEI române din Ardeal și Banat Cluj, Piața Unirii 29.

SĂPTĂMÂNĂ ECONOMICĂ - FINANCIARĂ

Balanța comercială. Continuăm încă a importa mai mult de cât exportăm. Aceasta fiindcă ne place să trăim, să consumăm, și nimeni nu ne împiedică la aceasta. În schimb nu producem destul, și nu exportăm. Dar dacă nu producem este, nu fiindcă nu vom să muncim, că nu știm să muncim, sau nu avem ce munci, ci fiindcă suntem împiedecați să vindem. Și nu suntem împiedecați de faptul că n-am avea ce vinde, sau n-am avea cui vinde, sau concurența străină ne-ar împiedica a vinde, ci fiindcă, guvernul, „protectorul” nostru al tuturor ne împiedică să vindem.

Toată lumea se întreabă nedumerită: cum se face că Statul care are tot interesul ca balanța sa comercială să fie activă, să împiedice el însuși exportul? Într-o țară apăsătoare, și într-o democrație adevărată această întrebare nici nu s-ar putea pune. La noi, vezi, lucrurile stau altfel.

Cât îl de mică țara aceasta, și cât e de mic acest popor, în el sunt două țări și două popoare. Este țara românească și poporul românesc organizat în jurul Băncii românești, și este țara românească și poporul românesc neorganizat. Interesele Băncii românești sunt în opoziție cu interesele poporului românesc.

Exportul e împiedecat câtă vreme așapararea mărfurilor și mijloacelor de producție nu a satisfăcut interesele Băncii românești. Grăul și animalele nu sunt libere la export, până când nu au intrat cu preț de nimic în mâinele prepușilor Băncii românești, până când producătorul nu a fost stors de ultimul său câștig de aceasta organizație bancară.

Imediat ce producătorii vor vinde siliți, tot ce au, exportul va fi liber, balanța comercială se va îndrepta cu ceva, nu cu mult fiindcă producția a fost stănjinită, beneficiile vor intra toate în casa Băncii românești, și la micul capital liberal folosul va fi enorm.

Cine cui îi pasă de suferința țării, de paguba țării, de pierderele enorme pe care le suferim, dacă Banca Românească dă un dividend mare?

Legături aeriane. De sigur că, vrem, nu vrem, ne vom civiliza și noi.

Chiar dacă încă ani și ani vom umbla desculți și nespălați, vom rămânea analfați și roși de toate boalele, curând vom scurta călătoriile cele mai lungi la câteva minute.

Între Galați și București s-au organizat curse aeriene de pasageri și corespondență. Drumul de o noapte într'un tren mizerabil, este înlocuit cu un zbor minunat de o privește încântătoare, care durează numai 55 minute.

Desigur că multă vreme corespondența sosită în 55 minute, va zace la poșta o zi-două până va fi predată adresaților, deci nici măcar un folos din siguranța și rapiditatea corespondenței scrise nu va rezulta, căci cine va putea plăi o cursă de aeroplan, când viața noastră economică este atât de pușină?

În țara aceasta parcă totul e făcut pentru cei câțiva care trag toate foloasele, și se bucură de toate fericirile.

Datoriile de războiu către Anglia. Înainte de a pleca la Washington, d. Titulescu a ținut să reguleze chestia datoriilor noastre de războiu către Anglia, și a reușit. O telegramă scurtă vestește țara,

că tratativele s-au încheiat cu folos de ambele părți și spre mulțumirea tuturor. Nu știm încă condițiile acordului, ele însă sunt dorite și pentru regularea acestei chestiuni și față de celelalte țări creditoare: America, Franța, Italia. Cu cât vom lichida mai multe chestiuni litigioase, penibile pentru noi, cu atât situația noastră morală se va îmbunătăți, și vom putea realiza mai multe din dreptele noastre revendicări.

Colonizarea Cadrilaterului. Un vapor românesc a îmbarcat la Salonic 100 familii de macedoneni, pentru a le aduce în țară în scopul colonizării Cadrilaterului. Macedonienii sunt o viță a poporului nostru de o extraordinară vitalitate. Împrejurările în care trăiesc astăzi, aproape exterminați de greci, bulgari și sârbi cari au împărțit Macedonia. Ei rezistă, suferă, cer sprijinul nostru. Oare pentru viitorul lor și al neamului nostru e mai bine să-i aducem aici și să-i desrădăcinăm din vechii lor munți unde și-au păstrat limba, obiceiurile și credința cu atâtă strășnicie?

Viticole. Culesul viilor este activ. Vinul de anul acesta e de bună calitate dar de o producție mijlocie. Cantitatea redusă a producției din acest an, a făcut pe negustorii de vinuri să ridice brusc și simțitor prețurile vinurilor mai vechi. Aceasta va îngreua combaterea consumului spirital și deci a alcoolismului.

România la Filadelfia. Guvernul român a decis în principiu să răspundă afirmativ invitației guvernului Statelor Unite de a participa la expoziția internațională de la Filadelfia. Rămâne acum de văzut forma acestei participări, fiindcă între noi și America este o mică deosebire de perspectivă.

Este bine ca legăturile pe această cale cu America să fie realizate, mai puțin pentru urmărirea unor cumpărători teoretici de mărfuri românești, — Statele Unite în vasta lor producție cuprinzând și ceea ce producem noi, — cât pentru câștigarea unei stime, și poate a unei simpatii. Legăturile între popoare se fac direct, dela om la om.

La această expoziție ar fi bine să se atragă atenția americanilor asupra frumusețelor naturale atâte de iubite de ei, cât și asupra posibilităților de lucru în această țară, care nu așteaptă de cât capital străin, energie întreprinzătoare și mână pricepută pentru a înflori.

Școli speciale de finanțe. Prin noua lege de organizare a Ministerului de finanțe se pune obligație funcționarilor inferiori de a urma școli speciale de finanțe ce se vor înființa în centrele principale: București, Iași, Chișinău, Cernăuți, Cluj etc., iar în București o școală superioară pentru funcționarii principali.

Înainte vreme în Ardeal era un examen de contabilitate publică organizat de Ministerul de finanțe cu ajutorul Universității. La acel examen nu se cerea firește numai contabilitate publică, ci un complex de cunoștințe în legătură cu aceasta, într'un cuvânt tocmai materia ce se va preda în școlile speciale ce se proiectează astăzi.

Legea și Regulamentul care stabilesc acel examen pe care trebuia să-l dea toți

funcționarii de finanțe, nu au fost abrogate, ele însă au cazut în dezuțitudine, fiindcă examenul de contabilitate nu a mai fost cerut nici la numire, nici la menținere în funcțiune.

În primii ani ai regimului românesc, universitatea a organizat un curs de contabilitate complet, în vederea aceluși examen. Sute de funcționari au urmat acel curs și și-au întregit cu folos cunoștințele.

Profesorul însărcinat cu acel curs de contabilitate și astăzi păstrează memoria acelor timpuri de entuziasm și de muncă stăruitoare, când funcționarii români veniți din alte sferi și intrați pentru întâia oară în finanțe depuneau cele mai nobile eforturi pentru căpătarea cunoștințelor necesare și împlinirea atribuțiilor lor cu cinste și laudă. Erau funcționari din rasa acelorora foarte rari și cu care România nu știa de se va mai întâlni cândva.

Fie ca noile școli să fie stăpânite de acelaș suflet.

Chestiunea lemnelor de foc. Primăria din București a rezolvat chestiunea lemnelor de foc. După ce s'a pregătit o vară întreagă, după ce a împărțit tuturor și în special săracilor bonuri de lemn, după ce totul a fost gata, primăria a invitat populația . . . să-și procure lemne din comerț.

Caut domnișoară de bună familie, dispusă căsătorie cu subsemnatul după ce voi câștiga premiul de 10.000. lei la tragerea dela 16 Decembrie a Loteriei Sindicatului Presei Române din Ardeal (2 lei bilețul). Prefer domnișoara care joacă la aceiaș loterie, mai ales aceia care va câștiga unul din cele 542 premii. Ofertele a se adresa sub: „Loteria Presei” Agenția de publicitate Rudolf Mosse, Cluj, de unde se și pot procura aceste lozuri.

Abonați

„PATRIA”

cel mai răspândit și mai bine informat ziar din Ardeal care se ocupă mai mult decât oricare ziar de chestii ardelenesti. apărând interesele ardelenilor în special

ABONAMENTUL:

Pe un an	360	Lei
Pe un jumătate an	180	— Lei
Pe un sfert de an	100	— Lei
Lunar	40	— Lei

Societatea Națională de CREDIT INDUSTRIAL

București, Str. Banca Națională No. 8.

PROSPECT de EMISIUNE

a 300.000 acțiuni nominative sau 300.000.000 lei.

Societatea Națională de Credit Industrial conform art. 8 din statut, în urma deciziei Consiliului de Administrație în ședința din 28 August 1925, a hotărât sporirea capitalului social dela 200.000.000 lei — la 500.000.000 lei, printr'o nouă emisiune de 300.000 acțiuni nominative reprezentând un capital de 300.000.000 lei.

Scopul acestei emisiuni este de a spori capitalul de rulment al Societății, pentru a veni în ajutorul industriei mari, mijlocii și mici într'o măsură și mai largă ca până în prezent.

Din nouă emisiune, conform art. 8 din statutele Societății, Statul preia 20% sau lei 60.000.000 iar Banca Națională a României 30% sau lei 90.000.000.

Restul de 150.000.000 până la 300.000.000 lei, se repartizează astfel: 58.500.000 lei vechilor acționari; adică pentru două acțiuni vechi se primește una nouă, conform art. 8 din Statut, iar 91.500.000 lei adică restul până la 150.000.000 lei se oferă subscripțiunei publice.

Dreptul de opțiune pentru vechii acționari se va putea exercita cu începere dela 1 Octomvrie a. c, și până la 31 Octomvrie. După expirarea acestui termen, dreptul de opțiune al acționarilor se perimă, rămânând, ca Consiliul de Administrație să hotărască cum va crede de cuviință de repartiția acțiunilor rămase neoptate.

Subscripția de 91.500.000 lei oferită publicului va avea loc tot în intervalul dela 1 Octomvrie până la 31 Octomvrie 1925.

Atât opțiunea, cât și subscripția de noi acțiuni se va putea face în sucursalele Băncii Naționale a României, iar în București la Sediul Societății noastre în strada Banca Națională No. 8.

Pentru exercitarea dreptului de opțiune al vechilor acționari, se vor prezenta acțiunile vechi pentru a fi ștampilate.

Prețul nouilor acțiuni, atât pentru vechii acționari cât și pentru noi acționari, va fi de lei 1.000 de acțiune valoarea nominală, plus lei 25 spese, care se vor achita astfel:

La subscripție 30% din valoarea acțiunii sau lei 300 de acțiune	
plus spese de emisiune — — — — —	„ 25 „ „
	în total lei 325 „ „

Restul vărsămintelor până la complecta achitare a acțiunilor se va efectua în modul următor:

Vărs. II-lea la 15—31 Martie 1926 lei 350 de acțiune.

Vărs. III-lea la 15—30 Iunie 1926 lei 350 de acțiune.

Se primesc și vărsăminte integrale.

Pentru vărsămintele neefectuate la datele fixate, va curge o dobândă de întârziere de 10% până la data achitării.

Întreaga emisiune participă la dividendul anului în curs, cu începere dela 1 Octomvrie a. c., adică cu o pătrime din dividendul ce va reveni pentru exercițiul 1925.

Consiliul de Administrație.

Ministerul Industriei și Comerțului

Direcția generală a Valorificării Bunurilor statului și Energiei

Societatea Națională de Gaz Metan Societate Anonimă Română

Prospect de Emisiune

În conformitate cu art. 2, 4, 10 și 13 din legea pentru comercializarea și controlul întreprinderilor economice ale Statului și cu jurnalul consiliului de miniștri No. 3541, încheiat în ședința dela 7 Octombrie 1925, pe baza raportului ministerului industriei și comerțului No. 68.575 din 7 Octombrie 1925 și cu avizul consiliului superior de control și îndrumare No. 10 din 23 Septembrie 1925, se înființează o societate anonimă română denumită „Societatea națională de gaz metan”, cu sediul în București, pe baza statutelor publicate în prezentul „Monitor Oficial” și cari fac parte integrantă din acest prospect.

Obiectul societății este:

Explorarea și exploatarea, adică captarea, transportarea și utilizarea gazului metan din teritoriile gazeifere cari se exploatează de Stat în regie, cât și din teritoriile productive de gaz din Sărmășel și Copșa Mică:

Capitalul social al noii societăți este fixat la lei 160.000.000 împărțit în 320.000 acțiuni în valoare nominală fiecare de lei 500, din care Statul primește lei 125.000.000 în 250.000 acțiuni socotite deplin vărsate, în schimbul aportului ce-l aduce în noua societate.

Pentru acoperirea restului de lei 35.000.000 se face apel la subscripția publică.

Toate acțiunile sunt nominative și la subscriere se va vărsa numai 30 la sută din valoarea lor nominală plus lei 30 cheltuieli de emisiune și înregistrare.

Capitalul va putea fi mărit, fie prin noi aporturi aduse în natură, fie prin subscripție publică, astfel cum va decide adunarea generală și în conformitate cu avizul consiliului superior de control și îndrumare și cu aprobarea consiliului de miniștri.

Ministerul industriei și comerțului iaduce ca aport, în noua societate proprietatea averii mobiliare, precum și folosința averii imobiliare în exploatarea gazelor naturale dela Sărmășel și din celelalte câmpuri de gaze rămase în patrimoniul Statului, în conformitate cu statutele societății.

Societatea ia asupra sa toate sarcinile și obligațiunile ce decurg din acest aport.

Subscripția publică se va putea face la toate ghișeurile Băncii Naționale a României, atât cele din Capitală, cât și din provincie, la Societatea Națională de Credit Industrial din București, precum și la toate ghișeurile băncilor: „Albina”, „Banca Românească” și Banca Marmorosch, Blank & Co. atât la sediile lor principale, cât și la filialele și sucursalele lor.

Controlarea subscripției se va face în conformitate cu art. 13 din legea comercializării de către o comisiune compusă din primul președinte al Inaltei Curți de Casație și Justiție sau un delegat al său dintre consilierii Curții; din președintele consiliului superior de control și îndrumare, sau un delegat al său dintre membrii consiliului și din guvernatorul Băncii Naționale a României, sau un director delegat de el. Această comisiune va face și repartizarea definitivă a acțiunilor.

Subscripția publică este deschisă dela 15 Octombrie 1925 până la 1 Noembrie 1925 inclusiv.

Întreprinderile Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70.000.000

SEDIUL:

Cluj, Calea Regele Ferdinand No. 36.

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coșnea gara Trotuș,

Leșnic halta Veșel, Cloșani.

Adresa telegrafică: „FORESTIERA” Telefon 11-50

Desfacerea mărfurilor se face prin Rezent. Generală

„COMERTUL LEMNULUI” S. A.

Cluj, Regele Ferdinand No. 38.

Adresa teleg: „COLE” — Telefon 11-50

ARONSON

Mare casă de expediție și transport, cu legăturile cele mai sigure în țară și streinătate

Firmă veche de perfectă încredere

BRAȘOV, Piața Libertății

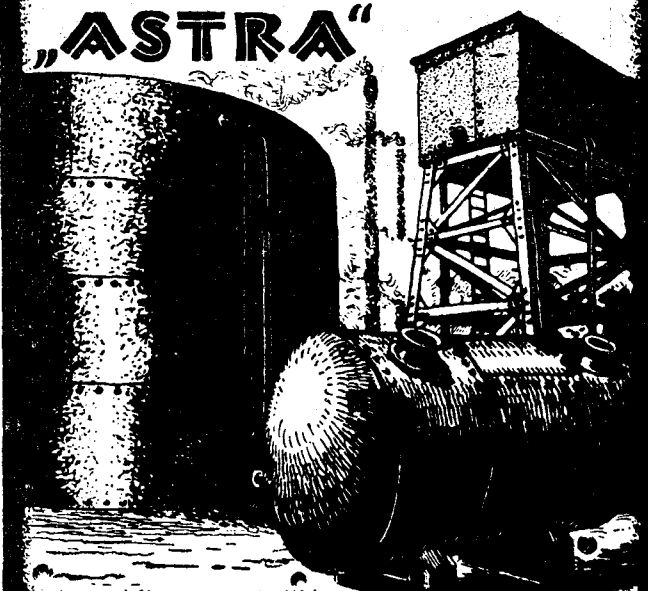
(casa veche a Sfatului orășenesc)

PENTRU

REZERVOARE

DE TOT FELUL - DE TOATE DIMENSIUNILE
PENTRU TOATE LICHIDELE
CEREȚI OFERTE LA

„ASTRA”

ASTRA - PRIMA FABRICA ROMANA DE VAGOAJE SI MOTODARE SA
UZINELE IN ARAD - DIR. GEN. IN BUCURESTI STR. CATAPOI 11

Adresa abonatului:

D. G. Bogdan Duică 265
prof. univ. Cluj
Ex. de onoare Str. Minervii 7

LEDEA S. A.
CLUJ, STR. IAȘILOR Nr. 14.

Prima fabrică română de
PLAPOME, saltele, vestminte de pat,
vată și pentru prelucrare de pene aran-
jată cu curent electric.

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

CLUJ, CAL. REG. FERDINAND 11.

**Mare depozit de lămpi
și material electric!**

VÂNZARE EN-GROS ȘI EN-DETAIL

Magazin de încălziminte

PETRE S. BACIU

București, Strada Academiei No. 16.

Se găsesc gata și comenzile
se executază prompt.

GROMEN & HERBERT

CLUJ

Calea Regele Ferdinand No. 13.

Depozitul fabricii proprii!

Stofă de lână pt. costum bărb. à 1 m L 350

Stofă de lână p. cal. cost. bărb. à 1 m L 380

Stofă de pardesiu bărbătesc à 1 m L 690

Cover fugător . . . . . à 1 m L 48

Stofă de reverenzi pentru preoții

S'a început sezonul de toamnă și durează cât tine stocul!

Citiți și abonați revista săptămânală:

Societatea de Mâine

cea mai mare publicație social-economică a României, cu un bogat și variat cuprins

„Societatea de mâine“ dă lămurire teoretică problemelor sociale, economice și culturale. *Intreprinde cele mai vaste anchete publiciste în domeniile: agrar, economic, biopolitic și cultural.* Este organul democrației radicale susținând cauzele celor necăjiți.

Publică cele mai controlate informațiuni, căci fără cunoaș-
terea exactă a realităților nu se poate consolida nimic.

Are colaborarea celor mai talentați scriitori și ziariști.

Timp de doi ani „Societatea de mâine“ a reușit să-și câștige cele mai întinse simpatii în lumea cititorilor serioși din toată țara!

„Societatea de mâine“ este agentul cel mai energic și viu al idealurilor de progres social.

Este tribuna înaltă de dreptate și libertate a ideilor.

Abonament) instituții: Lei 1000
anual) prof. libere „ 600
funcționari „ 500

Un exemplar lei 12

Redacția și administrația: Cluj,
Piața Unirii 8 și Calea Victoriei 51.